

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **106**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

1

SIJEČANJ
2014

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
http://www.hps.hr

Uredništvo

E-mail adresa za
zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotičeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

6 Hrvatski planinarski savez u 2013. godini

16 Kanjon Dabašnice

19 Braća Seljan kao planinari

33 O etici u alpinizmu

Sadržaj

Članci

- 4 Godišnje nagrade Izvršnog odbora HPS-a
- 6 Hrvatski planinarski savez u 2013. godini
Darko Berljak
- 16 Kanjon Dabašnice
Vladimir Vlašić i Darko Gojković
- 19 Braća Seljan kao planinari
Rudolf Starić
- 21 Kako nastaje modriilo u Modroj špilji na Biševu?
Hrvoje Malinar
- 23 Svim čulima
Robert Smolec
- 25 Slap Sopot u Istri
Mirta Matajca
- 28 Planinarska medicina i higijena
prof. dr. Željko Poljak
- 33 O etici u alpinizmu
Marko Dukši

Info

- 36 Sveto brdo (1751 m)
- 38 Zagorski planinarski put
- 38 Planinarski dom »Filićev dom« (660 m)
- 39 Prije 100 godina u zatvor zbog oštećivanja markacija
- 39 <http://ravnica.thinking-garment.com>
- 39 Vremeplov

Rubrike

- 40 **Speleologija:** 60. obljetnica časopisa Speleolog, Skup speleologa Hrvatske »Momjan 2013.«

Tema broja

Hrvatski planinarski savez u 2013. godini

Naslovnica

Planinarenje zimi,
foto: Alan Čaplar

- 43 **Alpinizam:** Ledenjački seminar na ledenjaku Pasterze podno Grossglocknera
- 44 **Vijesti:** Umjetna stijena u Ivancu, Skupština Istarskoga planinarskog saveza, Smjerokaz na Kalniku, Završio je prvi ciklus etapnog obilaska SPP-a, Rad s mladima u HPD-u »Dugi vrh« Varaždin (1998. – 2013.), Skupština PD-a »Kalnik« Križevci, Kutak planinarske literature u Vukovaru, Prohujalih šezdeset (HPD Kapela)
- 50 **Priznanja HPS-a** u 2013. godini
- 51 **Kalendar akcija**

Godišnje nagrade Izvršnog odbora HPS-a

Najbolja planinarska udruga: **HPD Mosor, Split**. Najbrojnije splitsko društvo istaknulo se izuzetno brojnim i sadržajnim aktivnostima. U akcijama izletničke sekcije sudjevalo je više od 2000 sudionika (izleti u planine Hrvatske, BiH, Slovenije, Austrije, Italije i Francuske). U društvu također djeluju vrlo aktivni speleološki, alpinistički te sportsko-penjački odsjeci (posljednji je u 2013. preuredio dvoranu za treniranje). Održano je

12 javnih predavanja s više od 800 posjetitelja, a foto sekcija održala je 4 izložbe te organizirala međunarodni foto natječaj. Markacijska sekcija bila je aktivna na uređenju planinarskih staza, a gospodarska komisija brinula se o održavanju tri planinarske kuće na Mosoru. Održane su proljetna i jesenska opća planinarska škola, alpinistička škola, škola za planinarski podmladak te penjačka škola za mlade članove. Počele su aktivnosti za formiranje planinarske sekcije u srednjoj Prirodoslovno-tehničkoj školi i radne skupine za obilježavanje 90. obljetnice osnivanja »Mosora«. Web stranica je ažurna, vrlo aktivna i informativna. U 2013 god. društvo je imalo 800 članova.

Najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi: **Vladimir Rojnić**, predsjednik Istarskog planinarskog saveza, svestranim je zalaganjem povezoao istarska društva i osnažio planinarstvo u Istri, a poseban doprinos dao je radovima na uređenju Istarskog planinarskog puta i zajedničkim akcijama.

U kategoriji »najveći doprinos planinarskoj publicistici« dodijeljene su dvije nagrade: **Alan Čaplar za Planinarski udžbenik**, koji je tiskan krajem prošle godine pa nije bio obuhvaćen nagradama za 2012. godinu, a po prodaji i doprinosu školovanju u HPS-u tijekom 2013. godine dao je izvanredne rezultate.

Zdenko Kristijan i suradnici, za knjigu HPD Japetić - 90 godina, kojom je u povodu velike obljetnice samoborskog planinarstva na reprezentativan način predstavljeno društvo s iznimnom planinarskom tradicijom.

Najbolja web stranica: **web Stanice planinarskih vodiča Zagreb - www.spvz.hr**. Nagrada je dodijeljena za kvalitetno pripremljene edukativne sadržaje i redovito objavljivanje raznovrsnih aktualnosti, koje uspješno predstavljaju ne samo rad članova te udruge, nego i ukupnu Vodičku službu HPS-a.

Na sjednici Izvršnog odbora HPS-a održanoj 11. studenoga 2013. jednoglasno je donesena odluka o godišnjim nagradama najboljim udrugama, akcijama i pojedincima HPS-a u 2013. godini, koje su svečano uručene na Novogodišnjoj sjednici Izvršnog odbora 23. prosinca 2013.

Najbolje organizirana akcija:
Dani hrvatskih planinara, PD Dubovac, Karlovac.

Najveće karlovačko društvo istaknulo se kao domaćin tradicionalnog i vrlo uspješnog skupa na kojem se okupio velik broj sudionika. Dani hrvatskih planinara bili su ispunjeni vrlo kvalitetnim popratnim sadržajima u kojima je bilo angažirano stotinjak članova društva.

Najbolji dužnosnik:
Damir Basara, pročelnik Komisije za speleologiju HPS-a istaknuo se osnaživanjem rada komisije za speleologiju, koordiniranjem i organiziranjem raznovrsnih speleoloških akcija, ažurnom suradnjom s Uredom HPS-a te posebno kvalitetnom promidžbom tih akcija.

Najveći planinarski uspjeh: **Petra Kovač Konrad i Vedran Jalžić, ronjenje u Lukinjoj jami.** Na speleološkoj ekspediciji »Sifon 2013« (organizator SO HPD »Željezničar«), koja je uspješno provedena suradnjom speleologa iz više udruga članica HPS-a, pod visokim pokroviteljstvom Predsjednika RH., nakon spuštanja po užadi 1400 metara u podzemlje Velebita, Kovač Konrad i Jalžić zaronili su u sifon u jezeru na dnu jame te speleoronjenjem 20 metara u dubinu i 135 metara horizontalno, osim povećanja dužine, povećali dubinu jame na -1421 metara.

Najbolja planinarska kuća:
Schlosserov dom na Risnjaku, zahvaljujući zalaganju JU NP Risnjak i domaćina-planinara, pruža sve uvjete za ugodan boravak planinara i drugih gostiju u vršnoj zoni Nacionalnog parka Risnjak.

Najbolji domaćin/domar planinarske kuće: **Slavko Pokorny i članovi PD-a Petrov vrh** za kvalitetnu brigu, zalaganje, gostoprimstvo, uslugama te uređenju planinarskog doma Petrov vrh na zapadnom Papuku.

Najbolji upravljač planinarske kuće: **PD Opatija**, koje je ove godine vlastitim snagama i velikim trudom temeljito obnovilo planinarski dom na Poklonu na Učki te istim upravlja na vrlo kvalitetni način.

Hrvatski planinarski savez u 2013. godini

Darko Berljak, glavni tajnik HPS-a

UHrvatski planinarski savez na kraju 2013. godine bilo je udruženo rekordnih 321 druga članica. Od toga 272 su planinarska društva i klubovi, 13 je županijskih i gradskih planinarskih saveza, 12 stanica vodiča te Hrvatska gorska služba spašavanja i njezinih 23 stanica. Osnovano je 9 novih planinarskih društava i klubova i to u Svetoj Nedjelji, Plaškom, Sisku, Osijeku, Dugopolju, Loboru te tri u Zagrebu, četiri nove stanice vodiča - Lika, Zagorje, Istra i Varaždin, te dvije nove Stanice HGSS-a - u Krapini i Slavenskom Brodu. Ukupan broj izdanih članskih markica na dan 23. 12. 2013. iznosio je 28.508, što je 408 ili 1,5% manje nego u prošlog godini. Od toga je bilo 15.950 seniorskih, 7.655 za umirovljenike i 4.903 markica za mladež.

Tijekom godine ostvareno je nekoliko stotina najkvalitetnijih akcija od organizacija izleta, pohoda, susreta, škola, tečajeva, natjecanja, ekspedicija do obilježavanja obljetnica i ostalih događanja u svi našim raznovrsnim djelatnostima.

Od **saveznih akcija** treba istaknuti »Dane hrvatskih planinara« održane 25. i 26. svibnja na Vodicama u Žumberku gdje se okupilo više od tisuću planinara iz 82 planinarskih društava većinom iz Hrvatske te nekoliko iz BiH i Slovenije. Suorganizator tog skupa bilo je PD »Dubovac« iz Karlovca, kojem treba odati priznanje za iskazano gostoprimstvo tom velikom broju sudionika te ponudu i izvedbu niza zanimljivih obilaska, izleta i drugih sadržaja.

»Tradicionalni pohod na Dinaru«, najviši vrh Hrvatske održan je 4. 8. 2013. povodom Dana pobjede i Dana domovinske zahvalnosti, a u njemu je sudjelovalo 150 sudionika.

Nakon prošlogodišnje uspješne provedbe i ove je godine početkom ljeta organizirana sedmodnevna »Mala planinarska škola« na Alanu na kojoj je sudjelovalo trideset mladih planinara u dobi od 9 do 12 godina iz ukupno 15 planinarskih društava. Polaznici škole upoznavali su izazove i

ljepote planinarstva kroz kretanje po planinskom terenu, predavanja, razgovor i vježbe na prostoru sjevernog i srednjeg Velebita. Osim simbolične kotizacije, škola je financirana iz proračuna HPS-a. Ocjenjena je opet vrlo kvalitetnom od strane polaznika, roditelja i naših društava te će se njena organizacija nastaviti i ubuduće.

Nakon potražne akcije HPS-a i HGSS-a na Kavkazu 2012. kada je pronađeno tijelo Viktora Tabakovića poginulog na ekspediciji 1974. godine i velike pozornosti oko te akcije prošlog ljeta u Gruziji, HPS je krajem kolovoza ove godine iz Tbilisija primio dojavu da se na ledenjaku Ushbe pojavilo još jedno tijelo. HPS i Ministarstvo vanjskih poslova Gruzije putem telefonskih i internetskih izmjena informacija, fotografija predmeta i oznaka na odjeći, uz pomoć obitelji nepobitno su identificirali da su to posmrtni ostaci Nenada Čulića, posljednjeg pronađenog od nastradale četvorice penjača prije 39 godina. Početkom jeseni obitelj je organizirala prijevoz posmrtnih ostataka u Split, gdje je pokopan.

Hrvatski planinarski savez kao vodeći partner i Planinska zveza Slovenije sredinom godine kandidirali su se na natječaju EU-e »Potpora doprinosu organizacija civilnog društva aktivnih u području volontiranja za jačanje ekonomske i socijalne kohezije« s opisom zadataka i visini proračuna od 120.000,00 eura. Predprojekt je ove jeseni prihvaćen od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva s pozivom predaje ukupne dokumentacije što je učinjeno te vjerujemo da postoje realne šanse za njegovo usvajanje. Osim toga, HPS je pružatelj određenih usluga u realizaciji HGSS-ovog projekta iz IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora »Razvoj inovativnih tehnologija u pustolovnom turizmu«.

U raznim ustanovama i turističkim zajednicama, HPS je i u ovoj godini nastavio promociju projekta »Otvaranje europskih pješačkih putova u Hrvatskoj« čiji je cilj unaprijeđenje turističke ponude s novim sadržajima i vrstom korisnika

Novogodišnja sjednica Izvršnog odbora HPS-a 23. prosinca

turističkih usluga kroz uređivanje i označavanje pješačkih putova E-6 i E-12 u Hrvatskoj koji će u velikoj mjeri koristiti već postojeću planinarsku infrastrukturu.

Početak siječnja na Sljemenu, devetu godinu zaredom obavljani su vrlo zahtjevni poslovi za potrebe Svjetskog skijaškog kupa u ženskom i u muškom slalomu. Na tim natjecanjima zajedno s HGSS-om, članovi HPS-a pripremili su nekoliko kilometara pristupnih putova za kretanje više tisuća gledatelja po noći na vrlo zahtjevnom planinskom terenu u zimskim uvjetima te se brinuli o svima kojima je bila potrebna pomoć ili podrška u kretanju.

Kao što je uobičajeno zadnjih šest godina sa Slavonskim planinarskim savezom i PP Papuk obilježen je »Međunarodni dan planina« 11. prosinca, ovog puta pod geslom »Planine - ključ za održivu budućnost« te je 8. prosinca organiziran pohod Nepoznati Papuk – »Papučki Reitweg« na kojem je sudjelovalo 250 planinara iz 20 društava.

Cijene članskih markica dvanaest se godina nisu mijenjale, a tako će ostati i u 2014. godini.

Prihod od markica koristi se u cjelosti za osiguranje u slučaju nesreće u planini za svakog našeg člana, za obnovu planinarskih objekata te za stručan rad članstva u naših 15 specijalističkih djelatnosti. Našom se članskom markicom osim navedenog, ostvaruju i povlastice od 50 % popusta u cijeni noćenja u planinarskim domovima u Hrvatskoj, Sloveniji i dijelu BiH, popusta u nekim trgovinama planinarske opreme, popusta u cijenama ulaznica u nacionalne parkove Paklenica, Risnjak i Sjeverni Velebit te kupnji planinarske literature u sjedištu HPS-a.

Rad tijela HPS-a obavljao se na sjednicama Glavnog i Izvršnog odbora HPS-a. Sjednica Glavnog odbora održana je 23. veljače na kojoj se uz uobičajni dnevni red prihvatio zaključni račun i odredio godišnji proračun Saveza s usklađenim veličinama prihoda i rashoda u iznosu od 2.476.678,86 kn za tekuću godinu, a od toga 584.852,00 kn predvidilo se za rad naših stručnih i organizacijskih komisija. Izvršni odbor na svojim sjednicama provodio je odluke Skupštine i Glavnog odbora, na temelju proračuna odlučivao o

ALAN ČAPLAR

Predsjednik IO HPS-a Vladimir Novak, predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević i glavni tajnik HPS-a Darko Berljak

materijalno-financijskim poslovima, koordinirao rad komisija te raspravljao o 59 glavnih točaka dnevnog reda i šezdesetak podtočaka. Sve sjednice Izvršnog odbora imale su kvorum, a Nadzorni odbor, odnosno njegovi članovi bili su nazočni svim sjednicama.

S ustanovama izvan HPS-a postoji razvijena suradnja. Kontaktiralo se s pojedinim ministarstvima, njihovim odjelima i dužnosnicima, županijskim i gradskim upravama te drugim ustanovama oko pitanja povezanih s našom djelatnošću. Najintenzivniji kontakti bili su s Ministarstvom turizma oko izmjene minimalno-tehničkih uvjeta za kategoriju »planinarski dom« te izmjena i dopuna Zakona o pružanju usluga u turizmu u kojima je uz naše izuzetno angažiranje prihvaćen prijedlog temeljite promjene postojećeg članka 6. koji nepotrebno otežava jednu od naših osnovnih djelatnosti – organizaciju izleta i paket aranžmana. S Ministarstvom zaštite okoliša i prirode surađivalo se oko godišnjih dopuštenja za edukativne aktivnosti i istraživanja u speleološkim objektima. U Ministarstvu uprave sudjelovali smo u savjetovanju sa zainteresiranom javnošću oko izmjena Zakona o udrugama, u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta održali sastanak s pomoćnikom ministra oko promjena Zakona o sportu, pripadajućih pravilnika te uloge nacionalnih sportskih saveza u licenciranju instruktora strukovnih djelatnosti. Hrvatski planinarski savez upisan je u evidenciju stvaratelja arhivskog gradiva

Hrvatskog državnog arhiva i razvrstan u prvu kategoriju stvaratelja arhivskog gradiva. Suradivalo se s Državnim hidrometeorološkim zavodom i na našu inicijativu postavljena je web kamera na planinarskom domu Zavižan koja na webu HPS-a preko dana svakih sat vremena donosi četiri fotografije neba i okoliša te lokacije i aktualne meteorološke podatke. Nastavljeni su dobri kontakti sa svim javnim ustanovama nacionalnih parkova (Sjeverni Velebit, Risnjak i Paklenica) i parkova prirode (Medvednica, Papuk, Žumberak-Samborsko gorje, Biokovo, Papuk, Učka i Velebit). Hrvatski olimpijski odbor sufinancirao je veći dio troškova inozemnih natjecanja za naše sportske discipline, platio sve naše članarine (oko 9.000 eura) u međunarodnim udrugama (UIAA, IFSC, ECSC), kao i plaće naših zaposlenika. Naš predstavnik sudjelovao je u radu sjednica Skupština Hrvatskog olimpijskog odbora i Odbora neolimpijskih sportova. Vijeću HOO-a predan je prijedlog da se sukladno međunarodnoj definiciji sporta (SportAccord) te postojanju svjetskih sportskih asocijacija (IFSC i ISMF) uputi prijedlog da se u nomenklaturi hrvatskog sporta, sportsko penjanje i planinarsko skijanje, koji su dosad definirani kao sportske grane u sportu »planinarstvo« proglase samostalnim sportovima, ali kojima će HPS i dalje biti matični savez.

Na međunarodnom planu, godina kada je Hrvatska postala članicom Europske unije, ostat će zabilježena kao dosad najaktivnija u povijesti HPS-a u tom području djelovanja. U svjetskoj asocijaciji planinarskih saveza (UIAA) sudjelovalo se u radu Opće skupštine u Pontresini (Švicarska), a organizacija je bila povjerena SAC-u (Schweitzer Alpen-Club), koji je obilježio 150. obljetnicu od osnivanja. Povodom tog jubileja predstavnik HPS-a na skupštini uručio je predsjednici SAC-a Françoise Jaquet (jedinoj predsjednici nekog planinarskog saveza u svijetu) posebno priznanje HPS-a. Uz ostale odluke donesena je i ona da HPS organizira godišnji sastanak UIAA komisije za ledno penjanje u Starigrad-Paklenici krajem travnja sljedeće godine. Prije skupštine organiziran je i redovni sastanak EU Mountaineering Forum, asocijacije koja ima svrhu biti stalna poveznica s parlamentarnom skupinom »Prijatelji planina« u Europskom parlamentu u Bruxellesu po pitanju donošenja EU zakonodavstva povezanog s

planinama, a u tročlani Izvršni odbor tog tijela izabrani su predstavnici nacionalnih planinarskih saveza iz Portugala, Italije i Hrvatske. Sredinom ožujka sudjelovalo se na tematskom sastanku ERA (Europske federacije pješačkih putova) u Porto-rožu i Trstu oko dogovora o nositeljima otvaranja puta E-12 kroz ovaj dio Europe. U Litochoru (Grčka) sudjelovali smo na proljetnom sastanku, a u Bavšici (Slovenija) na jesenskom zasjedanju BMU-a (Balkanske planinarske unije). Na njemu, osim primanja Planinske zveze Slovenije i Hrvatskog planinarskog saveza u punopravno članstvo (dosad smo bili samo promatrači), dogovorene su teme sljedećeg sastanka čiji će domaćim biti HPS, a održat će se krajem svibnja 2014. na Mljetu. Sredinom listopada u Vršcu (Srbija) održana je skupština ERA na kojem su predstavnici HPS-a prezentirali razvitak i djelatnosti našeg Saveza te projekte E-putova 12 i 6 kroz Hrvatsku, a HPS je primljen u punopravno članstvo te federacije. Također u listopadu, u Bolu na Braču održana je godišnja svjetska konferencija gorskih službi spašavanja. Domaćin ovog skupa međunarodne asocijacije tih službi (IKAR-CISA) bila je Hrvatska gorska služba spašavanja, čiji su pripadnici i članovi HPS-a. Osnovna tema tog sastanka bile su tehnike helikopterskog spašavanja i tom je prigodom izveden niz atraktivnih pokaznih vježbi. Početkom studenog u Fojnici (BiH) na Međunarodnom simpoziju »Planinarski objekti u funkciji razvoja turizma« predstavnik HPS-a održao je predavanje o hrvatskim iskustvima u toj tematici. Kontaktiralo se i izravno surađivalo s nekoliko nacionalnih planinarskih saveza, a posebice s Planinskom zvezom Slovenije (PZS). U sjedištu PZS-a u Ljubljani početkom godine održan je redovni godišnji sastanak najviših dužnosnika oba saveza te su odlično ocijenjeni postignuti rezultati suradnje u nizu djelatnosti dogovorenih prošle godine. Uz prodaju planinarske literature na HPS-u čiji je nakladnik PZS i obrnuto, održano je nekoliko zajedničkih sastanaka srodnih stručnih komisija oba saveza te sudjelovanje na pojedinim akcijama (škole, tečajevi, logori, sportska natjecanja), kao aktivni sudionici ili promatrači. Uz već prije definirane oblike suradnje, prošireni su i novim sadržajima, a dalje je čvrsto potvrđen sporazum o reciprocitetu pri noćenju u planinarskim kućama u Hrvatskoj i Sloveniji za članove

HPS-a i PZS-a. Na nizu akcija obilježavanja 120. obljetnice slovenskog organiziranog planinarstva koje je organizirala PZS-a u 2013. kao gosti redovno su sudjelovali visoki dužnosnici HPS-a.

U natjecateljskim sportovima (sportsko penjanje i ledno penjanje) nastupale su ženske i muške juniorske i seniorske hrvatske reprezentacije na svjetskim i europskim prvenstvima, na nekoliko svjetskih kupova i drugim međunarodnim natjecanjima. U sportskom penjanju mlađe dobne kategorije sve se više približavaju rezultatima samog svjetskog vrha tog sporta. Više desetaka natjecatelja i natjecateljica uključeno je u kategorizaciju hrvatskih športaša, a nastavljeno je i financiranje sportaša mlađih dobnih kategorija putem Razvojnog programa HOO-a.

Odnosi s novinskim i elektronskim medijima ostvarivali su se povodom održavanja pojedinih akcija, ali i gostovanjima u raznim emisijama koje su u cijelosti ili nekim dijelovima imali priloge o planinarstvu. Izuzetan publicitet u našim medijima imao je ovogodišnji nastavak potrage na Kavkazu, nesreća u lavini na Kamešnici te speleološko istraživanje Lukine jame na Velebitu. Članci o našim djelatnostima objavljeni su u Večernjem, Jutarnjem i Novom listu, Slobodnoj Dalmaciji, u mnogim lokalnim novinama i raznim časopisima, ali i u vijestima, reportažama i emisijama na nacionalnim i lokalnim TV postajama te na mnogobrojnim internetskim portalima i web stranicama.

Kontakti s našim registriranim članicama (321) obavljani su od strane zaposlenika Saveza i članova tijela HPS-a nizom susreta na terenu, putem prijama stranaka u Uredu u Kozarčevoj 22, telefonskim razgovorima, dopisivanjem e-poštom, objavama u časopisu »Hrvatski planinar« i preko dopisa upućenih na naša društva i klubove oko aktualnih tema, objašnjenja pojedinih pitanja, obavijestima o akcijama i prijedlozima za bolju suradnju. U 2013. godini predstavnici HPS-a bili su na više od stotinu događanja, od osnivačkih i redovnih skupština, raznih proslava i ostalih akcija koje su organizirala planinarska društva, županijski i gradski savezi, stručne komisije, ali i druge ustanove u Hrvatskoj.

Godišnji prihod prema sadašnjoj pokazateljima nadmašit će za 4 % proračun usvojen od Glavnog odbora HPS-a, dakle uprihodit će se

oko 2.600.00,00 kuna te će zbog toga i manjih rashoda uz višegodišnje brižno poslovanja postojati vrlo važan kapital za naredno razdoblje u kojem HPS neće ovisiti o općim nepovoljnim gospodarstvenim uvjetima u Hrvatskoj i sve izraženijim financijskim problema u Hrvatskom olimpijskom odboru. Prihodi od članskog materijala iznose nešto manje od četvrtine ukupnih prihoda, a u proračunu HPS-a od tih sredstava namiruju se isključivo namjenski rashodi (uplaćeno se u cjelosti vraća onima koji su to i uplatili kroz osiguranje u slučaju nezgode i stručni rad 15 komisija HPS-a u kojem sudjeluje više tisuća naših članova). Savez ostvaruje i devizne prihode putem vrlo dobre prodaje naše planinarske literature u inozemstvu.

Ured HPS-a sve svoje zadaće i poslove obavljao je sa svoja tri profesionalna djelatnika, a ponekad i one koje nisu u mogućnosti riješiti dužnosnici Saveza ili pročelnici komisija. Ured HPS-a je članstvu, ali i ostalim zainteresiranim iz zemlje i inozemstva pružao obavijesti o našim planinama, planinarstvu i logistici pojedinih tura, brinuo se o pretplati i financijskim poslovima izdavanja našeg časopisa, kontaktirao s raznim ustanovama i pravnim osobama izvan HPS-a, mnogobrojnim udruženim članicama u vezi članskog materijala i ostalih pitanja naše organizacije, surađivao s komisijama HPS-a te vodio vrlo uspješno vlastito poslovanje kroz planiranje, nabavu i prodaju planinarske literature, ugovaranja najamnina i sponzorstva te obavljanja ostalih poslova kako bi se ne računajući naplaćene članske markice osiguralo još 75 % ukupnih prihoda.

Časopis »Hrvatski planinar« izlazio je redovito, s ažurnim vođenjem evidencije pretplatnika. Ne povećavajući cijenu pretplate časopis već drugu godinu za redom ima povećan broj stranica, odnosno svi brojevi imaju opseg nekadašnjih dvobroja »Hrvatskog planinara«. Naklada se kreće ovisno o dijelu godine oko 1700 primjeraka, uz određeni broj besplatnih i primjerka za razmjenu. Međutim, povećava se problem naplate pretplate za gotovo istih pedesetak naših članica i od 2014. godine, ako ne podmire pretpatu, neće moći podizati članske markice. Stvarni troškovi izdavanja časopisa nešto su veći od prikupljenih pretplata, ali razlika se nadoknađuje prodajom oglasnog prostora i iz drugih izvora.

Obilježavanje 140. obljetnice hrvatskog planinarstva, odnosno osnivanja HPD-a kao devete nacionalne planinarske udruge u svijetu i prve u ovom dijelu Europe, održat će se sljedeće 2014. godine. Zbog pravovremenih kvalitetnih priprema niza planiranih akcija, određeni poslovi obavljani su u već i u 2013. godini. Predsjednik Republike, dr. Ivo Josipović sa zadovoljstvom je prihvatio pokroviteljstvo tog obilježavanja. Izrađen je detaljan terminski i sadržajni raspored svih 24 događanja tijekom sljedeće godine i poslan našim članicama, a osim poziva na što veće sudjelovanje, želje nam je da se što više našeg članstva kroz volonterski i stručni rad aktivno uključi u izvedbu najavljenih akcija.

* * *

Raspon raznovrsnih djelatnosti Hrvatskog planinarskog saveza, jedinstven između devedesetak nacionalnih planinarskih saveza u svijetu ostvaruje se kroz rad 15 stručnih i organizacijskih komisija. Ukupno su izvele oko 500 akcija (prosječno 1,5 dnevno), ekspedicija, pohoda, susreta, škola, tečajeva, seminara, vježbi, predavanja, radionica i natjecanja na kojima godišnje sudjeluje prosječno oko četiri tisuće naših članova. Na taj način znatan dio našeg članstva svoj boravak u planinskoj prirodi ne provodi samo rekreativno, već ga volonterskim angažiranjem osmišljava i provodi kao stručnu i društveno korisnu djelatnost. Sažet opis rada komisija HPS-a u 2013. godini je sljedeći:

Planinarski putovi

Održano je sedam sastanaka Komisije te redovno održavana elektronička komunikacija između članova. Radilo se na izmjenama i dopuna akata Komisije (Pravilnik o radu, Školovanje instruktora, Procedura tečaja za markaciste) te nastavljeno poboljšanje prezentacije programa tečaja za markaciste s ispitom. Pripremljeni su i objav-

ljeni sadržaji na internetskim stranicama Komisije: Pravilnik, obilaznice, markacisti te popisnik planinarskih putova i obilaznica. Nastavljena je obuka članova Komisije putem radionica o načinu ucrtavanja planinarskih putova na digitalne karte pomoću računalnih programa. U Tršću je održan tečaj za markaciste za područje planinarskog saveza Primorsko – goranske županije. Status markacista voditelja steklo je 23 markacista, a status Markacist instruktora jedan voditelj. Suradivalo se s planinarskim društvima, planinarskim savezima županija i tvrtkom Navigo sistem. Krajem travnja otvoren je prvi elektronički planinarski put u RH, na Lisac i Orozovac. U 2013. godini za HPO dodijeljeno je 255 priznanja od kojih su brončanu značku primila 69 planinara, srebrnu 51, zlatnu 43, posebno priznanje 44, visoko priznanje 24 planinara i najviše priznanje 24 planinara. Velebitski planinarski put (VPP) je obišlo 277 planinara, a u ovoj ih je godini 23 primilo značku. Velebitsku obilaznicu (VO) je obišlo 106 planinara, a u ovoj godini priznanje ih je primilo 12.

Gospodarstvo

Raspisan je natječaj za dodjelu novčanih sredstava za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata naših članica te je po njegovom zaključenju odobreno i poslije utrošeno ukupno 180.911,22 kn. Obnovljeni su planinarski dom Poklon na Učki i Matija Filjak na Hrastovičkoj gori, planinarske kuće Kameni svati i Junac na Medvednici, Viniše i Zamost u Gorskom kotaru, Belegrad u Zagorju te skloništa Jakob Mihelčić na Bjelolasici, Skorpovac na Velebitu i Ivine vodice na Velebitu. Za tih deset objekata utošeno je 110.911,22 kn, a za nabavu materijala za planinarsko sklonište na Ždrilu (Piskovita Kosica) na južnom Velebitu angažirano je 70.000,00 kuna. Taj vrlo važan objekt na dugoj dionici tog dijela VPP-a otvorit će se sljedeće godine povodom obilježavanja 140. obljetnice hrvatskog planinarstva. Izrađeno je i isporučeno desetak plavih ploča za planinarske objekte. Suradivalo se s Komisijom za promidžbu i izdavaštvo oko provjere i ažuriranja podataka za knjigu »Planinarske kuće u Hrvatskoj« i stranice o planinarskim objektima na našem webu. Potpuno je uređena vrlo opsežna pismohrana Komisije.

Promidžba i izdavačka djelatnost

Na webu HPS-a tijekom godine objavljen je rekordan broj vijesti i obavijesti (više od 150), a redovito su se doradivale i ažurirale stranice s podacima. Objavljena je vrlo sadržajna baza podataka o planinarskim putovima, obilaznicama i markacistima, koju uređuje Komisija za planinarske putove HPS-a. U suradnji sa stručnim komisijama, po prvi put na webu je objavljen i popis instruktorskog kadra HPS-a te popis licenciranih vodiča. Softverskim rješenjima osigurana je svakodnevna ažurnost kalendara akcija HPS-a, popisa vodiča, popisa obilaznika HPO-a, popisa priznanja i popisa planinarskih kuća. Dio sadržaja preveden je na engleski jezik. Uređivane su i pripremljene za tisak knjige čiji je nakladnik HPS: »Razvoj speleološke opreme i tehnike« autora Vlade Božića i Hrvoja Malinara na 192 stranice i »Planinarske kuće u Hrvatskoj« autora Alana Čaplara na 216 stranica te brošura »Hrvatski planinarski savez« na 40-ak stranica koja pruža osnovne podatke o planinarstvu, našem Savezu i stručnim djelatnostima. Namijenjena je polaznicima planinarskih škola, iskusnim i novim planinarima koji se žele na pregledan način upoznati s razgranatom djelatnošću i organizacijskom strukturom planinarske udruge u Hrvatskoj. U priprema za obilježavanje 140. obljetnice započeo je posao na monografiji »Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika«, izrađen je vizualni identitet proslave, tiskan prigodan letak, novi memorandum Saveza i zidni kalendar za 2014. godinu. Tiskan je plakat za »Dane hrvatskih

Uručenje nagrade za najbolji planinarski dom (Schlosserov dom) ravnatelju JU NP Risnjak

planinara« i ponovljeno izdanje slikovnice »Nije duh nego puh«. Komisija je pomagala i planinarskim udrugama u pripremi njihovih izdanja (monografija povodom 90. godina HPD Japetić, Katalog izleta Stanice planinarskih vodiča Zagreb, dnevnicu planinarskih obilaznica i dr.).

Speleologija

Ukupan broj registriranih članova (speleološki pripravnici, speleolozi, instruktori speleologije) u registru članova Komisije iznosio je 367. Najvažnije aktivnosti članica komisije usmjerene su na edukaciju novih članova. Tako je kroz 6 speleoloških škola prošlo ukupno 70 polaznika koji su položili ispit i tako stekli naziv speleologa-pripravnika. Održani su speleološki ispiti na kojima je osam kandidata steklo naziv speleolog i jedan instruktor speleologije. Održan je instruktorski seminar o školovanju i provođenju speleološke edukacije i seminar o posebnim tehnikama speleoloških istraživanja (27 polaznika iz 9 udruga). Zabilježeno je 209 istraživačkih akcija te 195 akcije koje su za cilj imale monitoring speleoloških objekata. Najvažnije istraživačke akcije bile su: ekspedicija Lukina jama – sifon 2013 (nositelj aktivnosti SO HPD Željezničar) s rezultatom kompleksnog speleoroničakog istraživanja sustava Lukina jama-Trojama dubine -1431 m), istraživanja Jamskog sustava Kita Gačešina-Draženova puhaljka (nositelj aktivnosti SO HPK Sv. Mihovil) kada je istraženo ukupno 2500 m novih kanala tako da je trenutna dubina sustava -737 m s duljinom blizu 26 km, istraživanja špilje Munižabe (nositelj aktivnosti: SO PDS Velebit), speleološka ekspedicija Srednji Velebit (nositelj aktivnost: SO PD Dubovac) s multidisciplinarnom speleo-znanstvenom istraživanju u špilji Atili, speleološki kamp Velebit (nositelj aktivnosti: SO PDS Velebit) s kompleksnim stručno-znanstvenim istraživanjem područja Gromovače kada je istraženo 29 jama i ponovljeno istraživanje jame Sirene. Od stručnih i znanstvenih skupova članovi komisije sudjelovali su na 21. međunarodnoj školi krša »Klasični krš« u Postojni (Slovenija) te na 16. svjetskom speleološkom kongresu u Brnu (Češka). Na oba skupa predstavljen je rad članica komisije putem stručnih predavanja i posterima te promoviran rad Komisije za speleologiju HPS-a. U Karlovcu je održan Festival speleološkog filma kao svojevrsna retrospektiva zadnjih izdanja istog

festivala, a podržano je održavanje Skupa speleologa Hrvatske u Momjanu (210 sudionika iz 31 domaće udruge i 9 stranih; 20 predavanja, 12 postera, 3 projekcije filmova).

Alpinizam

Uspješno su održana dva natjecanja Hrvatskog lednog kupa u Bjelovaru i Zagrebu sa 23 natjecatelja i 5 natjecateljica iz sedam alpinističkih odsjeka i klubova iz Hrvatske i BiH, a krajem godine započeta je nova sezona kup natjecanja kojem su se pridružili i slovenski penjači. Dva člana hrvatske reprezentaciju u lednom penjanju sudjelovali su na natjecanjima UIAA Svjetskog kupa u lednom i dry-tooling penjanju u Švicarskoj i Italiji. Sastavljen je pravilnik reprezentacije i dogovorena suradnja sa Planinskom zvezom Slovenije u organizaciji zajedničkog prvenstva u lednom penjanju. Dvojica kandidata položili su ispit »mlađi pripravnici za alpinizam« te dvojica za naziv alpinist. Na tradicionalnom susretu British Mountaineering Councila u Cornwallu (Engleska) sudjelovao je naš predstavnik koji je ispenjao 18 smjerova težine od E1 do E3. Na ženskom alpinističkom logoru u organizaciji Planinske zveze Slovenije održanom u NP Gesäuse (Austrija) sudjelovale su naše dvije predstavnice i popele se nekoliko teških smjerova. Na Memorijalnom skupu »Glavno da se klajmba« na Biokovu okupilo se stotinjak alpinista i penjača iz svih dijelova Hrvatske, Srbije, Slovenije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. U suradnji s Komisijom za vodiče HPS-a organiziran je Ledenjački seminar u Visokim Turama u Austriji na kojem je bilo 15 polaznika iz 7 stanica planinarskih vodiča i dva instruktora alpinizma. Održan je seminar i ispit za vođe ljetnih alpinističkih škola. U alpinističkim jedinicama održane su 3 zimske alpinističke škole, 10 ljetnih alpinističkih škola te je naš alpinizam bogatiji za 159 mlađa pripravnika alpinizma. Sanirani su dotrajali klinovi u stijenama Kleka. Dva člana Komisije sudjelovala su na sastanku Komisije UIAA za ledno penjanje u Bavšici (Slovenija).

Vodička djelatnost

Održana su dva ispita za vodiče HPS-a s ukupno 66 kandidata te ispiti za vodiče A standarda na Petrovu vrhu za 30, u Karlovcu 25, na Platku 34 i na Ravnoj Gori za 30 kandidata te za vodiče A i AD standarda na Okiću s 33 kandidata koji su

pristupili ispit. Održan je zimski tečaj za vodiče na Platku s 19 polaznika i ljetni na Mosoru s 19 polaznika te 7 tečajeva za vodiča A standarda na Mosoru za 36, Karlovcu 28, Medvednici 27, na Platku 30, na Ravnoj gori 24, na Petrovom vrhu 25 i na Promini za 29 polaznika. Vodički seminari za nositelja stručnih naziva HPS-a održani su na Okiću i Medvednici sa 30 i u Paklenici za 20 polaznika. Seminar za kandidate za vodiče instruktore bio je na Vinici sa 10 sudionika, a instruktorski seminar na Baškim Oštarijama za 27 vodiča instruktora i kandidata za vodiče te ispit za polaznike diferencijalnih seminara u Paklenici sa 15 kandidata, a potkomisija za školovanje promovirala je 8 novih vodiča instruktora te nastavila s konsolidacijom PPT prezentacija za potrebe školovanja kadrova u Vodičkoj službi HPS-a. U sklopu suradnje između HPS-a i PZS-a, na njihovom tečaju za planinarske vodiče koji je održan u Planinskom učnom središću Bavšica u svojstvu promatrača sudjelovala su dvojica naših vodiča instruktora. Zbor vodiča održan je na Platku, a nazočilo je 130 vodiča iz svih stanica. U sklopu Zbora održana su predavanja, savjetovanja, radionice i uspon na Snježnik. To je do sada bio najbrojniji Zbor vodiča u HPS-u. Priređen je elektronički popis nositelja vodičkog naziva i licence te popis vodiča instruktora i zamjena vodičke iskaznice s novim dokumentom prema UIAA standardima. Dijelom kroz proračunska sredstva HPS-a, a dijelom vlastitim sredstvima značajno je osnaženo oružarstvo komisije. Stanice vodiča održale su 40 vježbi i priprema za ispite te ponavljanja prve pomoći, a Komisija brojne bilateralne sastanke, naročito s komisijama za alpinizam i sportsko penjanje.

Planinarsko skijanje

U Hrvatskoj i dalje nema natjecatelja koji može ostvariti neki značajniji rezultat na svjetskom i europskom prvenstvu, pa se iz tih razloga na njih nije ni prijavljivalo. Komisija nastoji potaknuti veći interes za planinarsko skijanje te osposobiti novu generaciju koja bi se nakon treninga i priprema uključila u međunarodna natjecanja, međutim bavljenje tim izuzetno zahtjevnim sportom nemoguće je bez znatnih financijskih sredstava i svakodnevnog treninga i bar zasad nema perspektivu u Hrvatskoj.

Sportsko penjanje

Održan je ispit za instruktore i uspješno su ga položila 4 kandidata i Sabor komisije u Paklenici kada je izabran novi selektor reprezentacije, voditelj školovanja i voditelj Potkomisije za penjanje u prirodi. Predstavljen je Priručnik o uređenju penjališta i prihvaćen kao službeni dokument KSP kao normativ kojim se određuju pravila uređenja. Održana su državna prvenstva u Splitu u sve tri discipline (boulder, brzinsko, težinsko) za mlade i seniore u muškoj i ženskoj konkurenciji. U Splitu su i obavljene pripreme za nastup na Europskom prvenstvu za mlade u težinskom i brzinskom penjanju. Nakon završetka natjecateljske sezone izvršene su analize rezultata, rada reprezentacije i natjecatelja. Članovi reprezentacije nastupili su na Svjetskom prvenstvu u Kanadi (15. mjesto u pojedinačnoj konkurenciji), na Europskom prvenstvu u boulderu u Švicarskoj (12. i 35. mjesto), Europskom prvenstvu za mlade u težinskom u Austriji (24., 30 i 34. mjesto) i brzinskom penjanju 15. mjesto te na Europskom kupu za mlade u boulderu u Bugarskoj, 4. i 9. mjesto. Velik broj mladih natjecatelja ima ukupno 125 nastupa, između ostalih na iRCC (interRegional Climbing Cup) gdje je ostvareno više značajnih rezultata, a na Arco Rock junior natjecanju bilo je 7 nastupa s osvojenim jednim 2. mjestom i na Arco Rock kids, 5 nastupa s također 2. mjestom.

Zaštita prirode

Obilježen je 26. rujna, Svjetski dana čistih planina – jubilarom 20. akcijom čišćenja staza i vodotoka na Medvednici s 250 sudionika. Suraduje se s nekoliko osnovnih škola u edukaciji zaštite planinske prirode i izletima (8 u ovoj godini) u zaštićene dijelove prirode te održavaju predavanja na tu temu u planinarskim društvima.

Raznim prigodnim akcijama obilježeni su »Dan planeta Zemlje«, »Dan zaštite planinske prirode RH«, »Dan zaštite okoliša«, »XII. Europski tjedan kretanja« i »Dan bez automobila« te promocija odlaska u posjet zaštićenoj planinskoj prirodi u Šibensko-kninskoj županiji i »Zelenoplava opcija« u Gorskom kotaru. Trajne akcije komisije su naglašavanje važnosti zaštite prirode povodom »Dana biološke raznolikosti«, »Dana zaštite ozonskog omotača«, »Svjetskog dana čistih

planina« i Međunarodnog dana planina. Suraduje se s drugim udrugama na zaštiti šuma, podzemlja i očuvanju ruralnog života u planinskim područjima, s Ekološkim društvom Žumberak na akcijama u JU PP Žumberak i Samoborsko gorje, udrugom Zrinska gora s naglaskom na ekološku poljoprivredu, pčelarstvo, ruralni te kulturni turizam kao i socijalno odgovorno i etičko poslovanje u tim područjima.

Školovanje

Prema poslanim programima usklađenim s Pravilnikom opće planinarske škole u HPS-u, popisom instruktora, predavača i izvještajima o održanim planinarskim školama članica, Komisija je poslala organizatorima 1061 diplomu HPS-a za poime nično navedene završene polaznike planinarskih škola. Osim njih poslala je 225 diploma za polaznike specijalističkih škola koje su usklađene s pravilnicima tih djelatnosti što je u 2013. ukupno 1.286 odškoloranih članova u Savezu većinom mlađe dobi.

Suradnja s upravama zaštićenih planinskih područja

Prema potrebama treba koordinirati rad komisija koje s dužnosnicima Saveza i Uredom HPS-a surađuju s upravama nacionalnih i parkova prirode te ostalim upravama zaštićenih planinskih područja, međutim zbog specifičnosti naših stručnih komisija i konkretnih slučajeva prevladavaju izravni kontakti naših specijalnosti s tim ustanovama.

Komisija za visokogorske uspone, daleka planinarska putovanja i pohode

Planinarskim društvima i ostalim korisnicima u HPS-u davala je mišljenja, savjete i kontakte za njihove planinarske akcije u inozemstvu te koordinirala odlazak naših planinara na pohod BMU-a na Damavand u Iranu.

Priznanja

Na osam sjednica obrađeno je 138 zahtjeva pristiglih iz 33 planinarska društva, a na skupštinama naših članica i u drugim svečanim prilikama dodijeljena su sljedeća priznanja HPS-a: 8 plaketa, 13 zlatnih, 34 srebrnih i 78 brončana znaka HPS-a.

Povijest planinarstva

Napravljen je detaljan plan obnove i započete pripreme za proširenje alpinističke zbirke u Zavičajnom muzeju koja će se otvoriti u sklopu obilježavanja 140. obljetnice hrvatskog planinarstva krajem travnja u Ogulinu. Osim toga u jesen sljedeće godine, također u programu obilježavanja obljetnice u Slovenskom planinskom muzeju u Mojstrani postaviti će se izložba »Zajedno u planinama« za koju su pripremljeni mnogi povijesni dokumenti o suradnji hrvatskih i slovenskih planinara i alpinista, planinarskih društava i oba saveza te fotografije i ostali atraktivni izložbeni predmeti.

Statutarna, kadrovska i normativna djelatnost

Prema zahtjevima i potrebama, komisija je pregledavala i davala mišljenja za ugovore, pravilnike, statute naših članica i druge dokumente za Ured HPS, komisije Saveza, Izvršni i Glavni odbor HPS-a.

Hrvatska gorska služba spašavanja

Služba je pravna osoba s javnim ovlastima, ali statutarno i zbog niza zajedničkih interesa, HGSS je i dalje čvrsto povezan s HPS-om. U HGSS-u djeluje preko 750 osoba koje su i dalje obvezno članovi planinarskih društava, a kao pripadnici HGSS-a predstavljaju daleko najškoloraniji, najstručni i najspremniji dio članstva HPS-a. U našim planinarskim društvima, na planinarskim školama te tečajevima stručnih komisija organizirana su mnogobrojna predavanja o HGSS-u, opasnostima u planinama i postupanja u slučaju nesreće kao i terenske vježbe u želji proširenja znanja i povećanja sigurnosti što većeg broja našeg članstva. Služba osniva niz Obavještajnih točaka, mnoge od njih i u planinarskim društvima čija su sjedišta u blizini frekventnih planinarskih područja. U 2013. godini obavljeno je oko 1000 akcija spašavanja na svim neurbanim područjima u Hrvatskoj gdje se može učinkovito upotrebiti spašavateljska oprema, tehnika i iskustvo gorskog spašavanja. Uz redovnu djelatnost spašavanja i zbrinjavanja unesrećenih, održavanja vježbi, tečajeva, ispita za gorske spašavatelje i izgradnje infrastrukture, dežuralo se na skijališima i u planinskim nacionalnim parkovima te na većim akcijama HPS-a. Služba ima stabilan izvor financiranja iz državnog proračuna te vrlo

visoki status i opće uvažavanje u našem društvu. U jesen 2013. u Bolu na Braču održan je godišnji sastanak IKAR-CISA, svjetske asocijacije gorskih službi spašavanja čije su članice izrekle niz pohvala za vrhunsku organizaciju tog skupa, svjetsku izvrsnost HGSS-a te atraktivne pokazne vježbe s više vrsta helikoptera čije su pilotske posade i gorski spašavatelji članovi naše Službe.

* * *

Svaka udruga, savez, ustanova ili neka druga zajednica bilo gdje na svijetu u svom radu ima određenih nedostataka ili problema, pa i njih treba istaknuti u ovom izvještaju. Postoje teškoće s naplatom članskog materijala od pojedinih planinarskih društva koja ga ne plaćaju ili to čine s velikim zakašnjenjem, iako se ta sredstva kroz akcije komisija i plaćanjem police osiguranja, vraćaju njihovom članstvu. Spomenuli smo i uporno neplaćenje pretplate »Hrvatskog planinara« od strane oko 15% naših članica.

Nakon rasta broja prodanih članskih markica u posljednjih deset godina (od 2% do 5%), ove godine bilježimo pad od 1,5%. Iako je to samo četrstotinjak manje na ukupnih 28.500, Izvršni odbor HPS-a pozorno je analizirao taj podatak i došao do zaključka da je pad životnog standarda, odnosno možebitni manji interes za planinarstvo na to najmanje utjecao. Kada bi bilo tako, planinarska društva bi se gasila, a ne da ih je svake godine sve više u Savezu. Postoji niz pokazatelja da se smanjuje broj onih koji su članovi više planinarskih društva, ali još izraženija i provjerena činjenica da su u mnogim društvima aktivno djelovali »članovi« koji nisu platili ovogodišnju članarinu.

Ponekad se akcije nekih od planinarskih specijalnosti obavljaju bez koordinacije s komisijama tih djelatnosti i ne poštujući važeće pravilnike. Kao mnogo puta u proteklih 139 godina postojanja, nezadovoljni smo općim statusom planinarstva u našem društvu, posebno u vezi planinarskih objekata i planinarskih putova, koje osim našeg članstva koriste i drugi. U mnogim prilikama skrećemo pozornost nadležnim ministarstvima o našim specifičnostima i teškoćama koja se ogledaju u provedbi nekih zakona i propisa iz područja sporta, turizma i ugostiteljske djelatnosti. Sve veći je problem, pad interesa i volje za volonterski društveni rad, posebice u komisijama i tijelima

Oproštaj povodom odlaska u mirovinu dugogodišnje administrativne djelatnice u Uredu HPS-a Marije Pračić

Saveza. Stalna nam je želja još bolja suradnja s planinarskim društvima, županijskim i gradskim planinarskim savezima, odnosno da nam oni, ali i pojedinci češće pišu o svom radu, problemima i prijedlozima, kako ih bismo pokušali zajednički riješiti na dobrobit svih hrvatskih planinara. Ako se ulože dodatni naponi sigurno se može još bolje raditi, od tijela i dužnosnika Saveza do naših udruženih članica.

U ovom pregledu rada tijela i Ureda HPS-a, komisija i ostalih djelatnosti Saveza još mnogo toga nije spomenuto, a na svakom je da objektivno ocjeni opravdavaju li rezultati navedeni u ovom izvještaju zaključak da je 2013. još jedna vrlo uspješna godina organiziranog hrvatskog planinarstva. Uz niz vrijednih planinarskih postignuća, novčano poslovanje krovne udruge bilo je uspješno usprkos nepovoljnih gospodarskih uvjeta u Hrvatskoj. Sigurni smo da će se unatoč teškim društvenim i gospodarskim prilikama u Hrvatskoj, izvrsnost postignutih rezultata organiziranog hrvatskog planinarstva, nastaviti i u godini kada ćemo s ponosom proslaviti 140. obljetnicu postojanja kao jedna od najstarijih hrvatskih udruga.

Svim dužnosnicima, pročelnicima i članovima komisija, zaposlenicima i suradnicima te planinarskim udrugama i svim planinarima HPS-a zahvaljujemo na njihovom djelovanju u hrvatskim i inozemnim planinama, podzemnom svijetu, ali i zalaganju u mnogim ustanovama i tijelima, čime su pridonijeli da je i 2013. godina bila planinarski vrlo uspješna.

Kanjon Dabašnice

Vladimir Vlašić i Darko Gojković, Karlovac

Rječica Dabašnica nalazi se u istočnoj Lici, blizu Gornjeg Srba. Izvire u istoimenom selu desetak kilometara zapadno od Gornjeg Srba, podno obronaka Ličke Plješivice. Nastaje slijevanjem mnogih potoka s padina Male Stražbenice (1183 m), Male Čemernice (1111 m), Osovnjače (1158 m) i Pogledala (1328 m). Teče u smjeru istoka, prema Gornjem Srbu, najprije klancem između strmih šumskih padina zvanih Plečina, a posljednja dva kilometra prije ulaska u mjesto kroz stjenovit kanjon nazvan Sklop. U Gornjem Srbu obrušava se preko tri slapa i dobiva ime Srebrenica, a ubrzo potom u Suvaji utječe u rijeku Unu.

Kanjon Dabašnice jedan je od najvećih i najneprohodnijih kanjona u Hrvatskoj. Otkrili smo ga proučavajući na kartama taj dio Hrvatske

uoči posjeta vrhovima istočne Like, kraja koji je velikoj većini planinara potpuno nepoznat. Kad smo se prošle zime Vlado Vlašić, Ivica Benić, Matija Pievac i ja popeli na vrh Orozovac (1399 m), ispod sebe smo ugledali izrazit kanjon koji nas je zainteresirao. Iz karata smo znali da je to kanjon Dabašnice te smo isti dan, pri povratku, posjetili završni dio toga kanjona u Gornjem Srbu.

Vidjevši predivne slapove u zimskom ruhu, dogovorili smo se da ćemo proći cijelim kanjonom od slapova do izvora u selu Dabašnici. Slijedilo je daljnje proučavanje toga kraja, naselja i cesta, a u tome nam je mnogo pomogao preglednik Arkod, gdje su prikazane topografske karte i satelitske snimke.

Prvi smo put pokušali ući u kanjon u travnju 2013., ali nismo bili spremni za prelazak preko

Kanjon Dabašnice s vrha Orozovca

Impresivni slapovi Dabašnice

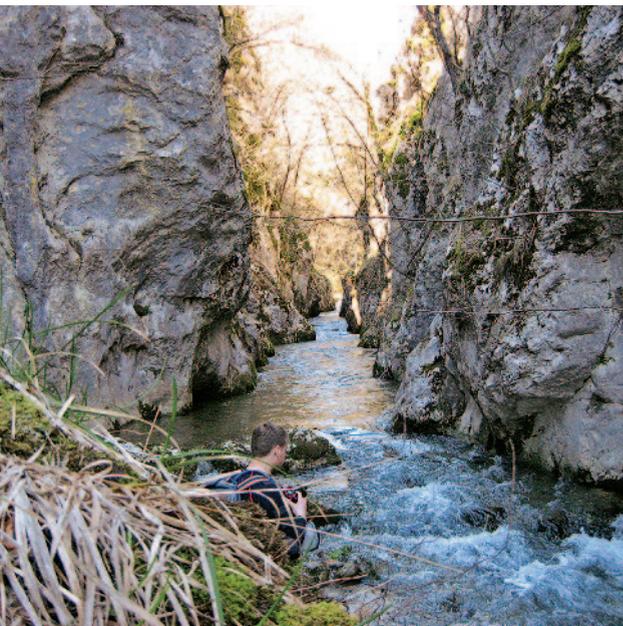
slapa jer nismo imali ribičke gumene čizme. Zbog toga smo bili primorani ispenjati se po stijeni pokraj slapova na vrh s kojega se pruža lijep vidik na kanjon, a potom se šumom spustiti prema vodi. Zahvaljujući životinjskim tragovima pogodili smo gdje se može sići do vode, zaobišavši gotovo okomite stijene. Krenuli smo uzvodno hodajući uz rub rijeke sve dok nismo došli do klanca gdje bismo morali ući u vodu do pasa, a možda i dublju. Odustali smo i nekako se penjanjem izvukli iz kanjona. Taj dio ture nije preporučljiv za planinare bez dobre kondicije i orijentacijskih sposobnosti jer je naporan i orijentacijski zahtjevan, a stijene mogu biti ozbiljan problem. Osim toga, priječenjem ulaznog dijela kanjona preko stijene propušta se njegov najljepši dio zvan Sklop.

Stoga smo turu ponovili u listopadu, ovaj put opremljeni ribičkim gumenim čizmama. Popeli smo se mimo trećeg slapa, ušli u Sklop i krenuli uzvodno do sela Dabašnice. Kanjon je u Sklopu stjenovit, mračan i širok tek nekoliko metara, a stijene se dižu uvis i do stotinu metara. Voda je duboka najviše do koljena, a uz rubove je i plića. Prema izvoru kanjon se širi, gazi se po plitkoj

vodi, a veći dio puta ne mora se ni ulaziti u vodu, pa smo napredovali hodajući uskim rubom uz rječicu. Stijene lijevo i desno oko nas očaravaju ljepotom.

Ubrzo stižemo do onoga uskog klanca, koji smo sada pregazili (pri prvom prolasku voda je bila duboka do pasa). Odmah nakon njega dolazimo do ostataka nekih mlinova i ustava. Nije nam jasno kako su se ljudi spuštali do njih. Nakon toga kanjon se naziva Plećina, a probijanje kroz taj dio ne otežava voda već gusto šiblje uz rub rijeke. Poput veprova, čije smo tragove vidjeli, probijali smo se kroz gustiš sve dok na karti nismo vidjeli da nam je cesta koja vodi u selo Dabašnicu vrlo blizu. Napustili smo korito, popeli se na cestu i nakon dva kilometra hoda bili smo u selu.

Zanimljiva je povijest sela Dabašnice. Osnovao ga je Stanko Petrović, krvni rođak Petra Petrovića Njogoša, negdje krajem 18. stoljeća bježeći pred Osmanlijama. Tu se naselio upravo zbog obilja vode i dobrog zaklona (preuzeto s portala Montenegrina, izvor: Glas Crnogoraca iz 1874., Cetinje). Selo je danas napušteno, zaraslo u šumu, a vide se samo ostaci škole i crkve sv. Luke.

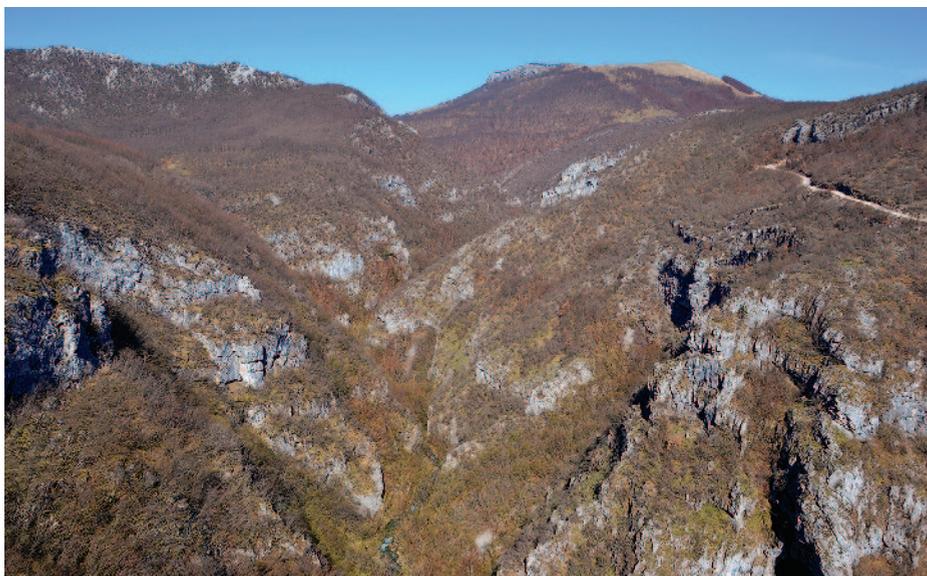
Uski dio kanjona

Nakon obilaska sela vraćamo se cestom u Gornji Srb (11 km, naravno, pješice). S obzirom na to da cesta većim dijelom ide iznad kanjona, s nje se pružaju lijepi vidici u kanjon i na okolne planine Podurljaj, Poštak i Ilicu te Klekovaču u Bosni i Hercegovini.

Za one koji bi htjeli vidjeti kanjon, važno je napomenuti da je osim klasične planinarske

opreme potrebno imati i ribičke gumene čizme do pasa. Za prelazak trećeg slapa treba imati i penjačkog iskustva, a kao pomoć služi nekoliko klinova i uža. Taj dio uspona nije dugačak, ali se mora otpenjati u gumenim čizmama jer prije toga morate gaziti kroz vodu do pasa, nakon čega se penjete uz stijenu i ponovno silazite u vodu. Ovaj smjer nije markiran niti postoji klasifikacija težine uspona mimo slapa, pa čitatelji nadahnuti ovim opisom moraju biti svjesni da u kanjon ulaze na svoju odgovornost.

Prvim se slapovima može prići s ceste Donji Srb – Otrić, iz mjesta Gornjeg Srba, gdje postoji velika ploča s opisom kanjona. Kod te se ploče skrene s glavne ceste i odmah se parkira vozilo. Nakon 5 do 10 minuta hoda dolazi se do tri slapa. U ljetnom razdoblju vodostaj je zasigurno niži pa su i slapovi vjerojatno siromašniji vodom. U kanjonu raste bujna vegetacija koja sprječava vidik na okolne stijene. Upravo je to i bio razlog što smo kanjon posjetili u travnju i listopadu. Oni koji ne žele ulaziti dublje u kanjon mogu lako posjetiti barem te slapove, a to se može primjerice kada se posjećuje izvor Une u obližnjem selu Suvaji. Oni koji žele dalje, trebaju se popeti preko slapa, hodati uz vodu i koristeći kartu napustiti korito malo prije sela (dobro proučiti kartu!). Sve u svemu, vrijedi pokušati, ali nipošto u vidu društvenog izleta, već u maloj skupini.

Dio kanjona zvan Sklop

Braća Seljan kao planinari

Rudolf Starić, Karlovac

Ove se godine navršava stotinu godina od smrti Mirka Seljana, poznatog hrvatskog istraživača rođenog u Karlovcu.* Među planinarima se o braći Seljan vrlo malo zna. Kada se uči o hrvatskoj planinarskoj povijesti i povijesti alpinizma, nema nijedne alpinističke škole u Hrvatskoj koja ne spominje prvu hrvatsku penjačicu Dragojlu Jarnević i njezin uspon stjenovitom stranom Okića. Nažalost, o braći Seljan nema ni riječi. Zašto?

A braća Mirko i Stjepan Seljan nisu bili samo istraživači, etnografi, voditelji ekspedicija, kartografi i političari nego i planinari. Prvi su se put braća Seljan među planinarima pojavili zahvaljujući prof. dr. Franu Kušanu, uredniku »Hrvatskog planinara« te osnivaču Botaničkog vrta na Sljemenu (1939.) i Botaničkog vrta na Zavižanu (1967.). U dvobroju 1–2 »Hrvatskog planinara« iz 1939. objavljen je članak Zlatka Milkovića »Prelaz preko Anda«, koji je bio svojevrsna uvertira u tiskanje knjige »Braća Seljani« (1940., Matica hrvatska).

O njihovim pothvatima pisao je više puta i prof. Zvonimir Keler u »Našim planinama«. Prof. dr. Željko Poljak u knjizi »Slike iz povijesti hrvatskog planinarstva«, u izdanju PSH 1987., u odlomku »Planinarstvo izvan planinarskih organizacija« (str. 138) također spominje braću Seljan: »...Zar on (Mirko Seljan; nap. autora) nije duhovni preteča današnjih Europskih pješačkih putova koji poput Seljanova prelaze s jednog kraja Europe na drugi bez obzira na granice? (...) uvijek je bilo pojedinaca koji su poput pionira išli vlastitim putovima i svojim djelovanjem nerijetko ispisivali važna poglavlja u planinarskoj povijesti (...) Među njima spomenut ćemo nekoliko briljantnih ličnosti

Stjepan i Mirko Seljan

koje su sastavni dio naše planinarske povijesti. To su braća Seljan, Tibor Sekelj i dva liječnika iz Škole narodnog zdravlja u Zagrebu«. Poljak dalje piše i o njihovu susretu s Aconcaguom (1906.). Mirko je tada zapisao: »Kada smo ugledali tog diva, čudne se misli rodile u nama. Kraljevi naše zemlje sakrili se međ oblake, a mali crvić, zemaljski čovjek, popeo se na njih i otkrio njihove tajne. Gospodin usadio je u naše srce plemenitu želju da tražimo i dubemo sve nepoznato dok živimo. Naši pređi i današnje pokoljenje otkriva tajne našega planeta, a naši potomci činit će isto na drugim planetima, koji se kreću po svemiru«. Te proročanske ili vizionarske misli počele su se ostvarivati već 21. srpnja 1969. kada je Neil Armstrong kao prvi Zemljanin zakoračio na Mjesec.

Godine 1911. Mirko Seljan krenuo je iz luke Callao preko Anda u smjeru amazonskih Anda. Prelazeći preko prijevoja visokog 4800 metara, Seljan se penje i na obližnje vrhove više od 5000 metara. Tražeći najbolji budući cestovni pravac prema rijeci Amazoni pronalazi čuvenu kulturu naroda Chachapoyas (narod oblaka) na nadmorskim visinama između 2500 do 4000 metara. Tu istraživačku ekspediciju vodio je u ime peruanskih vlasti, no 1913. iznenada mu se izgubio svaki trag.

U znanstvenim krugovima dugo je bilo dvojbeno je li Mirko Seljan bio prvi koji je »pronašao« pretkolumbovsku kulturu Chachapoyas u amazon-

* »Hrvatska pošta« objavila je 15. listopada 2013. u sklopu zbirke poznatih hrvatskih povijesnih osoba poštansku marku »Braća Seljan«. Marka je predstavljena u Karlovcu, njihovu rodnom gradu. Na promociji marke govorili su predsjednik Planinarskog saveza grada Karlovca Mladen Kuka, predsjednik Hrvatskoga filatelističkog društva »Karlovac« Miroslav Krnić, predstavnica »Hrvatske pošte« iz Zagreba Katarina Belavić i zamjenik karlovačkoga gradonačelnika Dubravko Delić.

Zahvaljujući neumornim istraživanjima u visinskom području južnoameričkih Anda, Mirka Seljana možemo s velikom vjerojatnošću smatrati prvim Hrvatom koji se popeo iznad 5000 metara

skim Andama u Peru. Američki svećenik Gene Savoy kojeg se smatra »službenim« pronalazačem kulture Chachapoyas (1965.) priznao je suvremenim hrvatskim istraživačima da je zahvaljujući arhiviranim podacima Mirka Seljana u peruanskom nacionalnom muzeju u Limi uspio pronaći izgubljene gradove Gran Pajaten i druge gradove. Taj pronalazak Savoya bio je svojevremeno stavljen uz bok pronalasku drevnog Macchu Picchua, drevnoga grada kulture Inka. Međutim, zašto su ostaci materijalne kulture Chachapoyas gotovo nepoznati u odnosu na kulturu Inka? Odgovor je vrlo jednostavan. To je zabranjeno područje za radoznalce, a pristup je i danas moguć samo uz posebno odobrenje peruanskih vlasti. Istim arhivskim podacima služio se i mjernik Alejandro Pene Meze trasirajući cestu dolinom Huajabambe (1940.), koji je u svojim zapisima više puta spomenuo Mirka Seljana. Konačno, i Alejandro Guerrera (1991.), snimatelj i redatelj izvanrednog filma »Rio Abiseo« – o području koje je 1983. proglašeno nacionalnim parkom, a pod zaštitom je UNESCO-a od 1990. – također je više puta spomenuo Mirka Seljana kao prvog čovjeka koji je stupio u to neistraženo područje Perua. Zahvaljujući istraživanjima karlovačkih planinara, od 1998. do danas nedvojbeno je dokazano da je kulturu Chachapoyas prvi pronašao Mirko Seljan, ali to ga je nažalost stajalo i života.

Poštanska marka "Braća Seljan" izdana 2012.

Mirko Seljan pripada posljednjoj generaciji velikih istraživača svijeta na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Tada je pronađeno gotovo sve na ovom planetu, osim manjih džepova izgubljenih u džunglama ili zaleđenim polarnim prostranstvima. Ti posljednji veliki istraživači Zemlje bili su međusobno generacijski bliski, pa čak i poznanici.

Braća Seljan, kao istraživači, našli su se krajem 19. stoljeća u Etiopiji, prolazeći visoravnima iznad 3000 metara, utvrđujući granice Kenije, Sudana i tada jedine nezavisne države u Africi, Etiopije. Zahvaljujući neumornim istraživanjima u visinskom području južnoameričkih Anda, Mirka Seljana možemo s velikom vjerojatnošću smatrati prvim Hrvatom koji se popeo iznad 5000 metara. Dokazati se ne može, ali s obzirom na njegov karakter upornog istraživača, vrlo je vjerojatno da je to ostvario.

Krajolik u peruanskom dijelu Anda

Kako nastaje modriilo u Modroj špilji na Biševu?

Hrvoje Malinar, Zagreb

Još davno pročitao sam u časopisu »Naše planine« zanimljiv članak o Modroj špilji na otoku Biševu kod Visa. Zainteresirao me je opis raznih nijansi modrih boja koje prodiru kroz podvodni otvor i obasjavaju dvoranu te morske špilje tvoreći nestvaran, očaravajući doživljaj. Taj intrigirajući članak napisao je 1950. godine Ante Grimani.

Morao sam vidjeti tu nezamislivo lijepu špilju. Kako sam se u ljetu 1959. našao u Splitu, iskoristio sam nekoliko dana za posjet Visu i biševskoj Modroj špilji. Vrijeme mi se smilovalo. Bilo je vedro i bez vjetrova, što je važno jer se za malo većih valova barkom ne može ući u špilju. A jedino je takav ulazak moguć. Iz ribarskog mjesta Komiže pošao sam motornim čamcem na Biševu, a odatle nastavio barkom, kojom je upravljao špiljski vodič, te njome uplovio u Modru špilju. Prizor je bio nezaboravan, baš kao što sam pročitao u onom članku. More u špilji osvijetljeno je paletom

modrih nijansi, dok je dio najbliži podvodnom otvoru obojen tirkiznom, modrozelenom nijansom. Valići koje je stvarala barka ljeskali su se čudesnim srebrnim odrazom.

Tadašnje tumačenje nastajanja toga famoznog plavetnila i modrila uzeo sam zdravo za gotovo i nisam o njemu razmišljao nego sam uživao u nesvakidašnjem i gotovo nestvarnom prizoru. Već je Ante Grimani pokušao objasniti nastajanje modrila u toj špilji. Tumačio je to kao refleks sunčevih zraka od bijeloga, pjeskovitoga morskog dna ispod podmorskog otvora odakle prodire ta čarobna svjetlost koja obasjava sve predmete i ljude čudesnim dijelovima spektra. Poslije je o tome pisalo više autora (Srećko Božičević, Vlado Božić, Gordana Zwicker i dr.). Svi su prihvatili tumačenje modrila kakvo je dao prvi autor Grimani. Takvo je objašnjenje te zanimljive pojave dao 2008. i Državni zavod za zaštitu prirode. Isto to danas tvrdi i svemogućí internet.

Već je prilično vremena prošlo otkad sam spoznao da takvo objašnjenje pojave modrila u špilji nije točno, ali evo, tek sada reagiram na to. Da modrilo ne nastaje refleksijom sunčeve svjetlosti od morskog dna ispod podvodnog otvora shvatio sam 1975. dok sam s prijateljima planinarima iz »Velebita« plovio brodicom po Kornatima. Osim moje supruge Marte i sina Jerka, u klapi su bili naši dečki Boris Vrbek i Radovan Čepelak. Kako smo na brodu imali dovoljno užadi, spuštali smo se u neke jame koje do tada nisu bile speleološki istražene. Tako smo na jednom otoku dražesna imena Mrtovac (što znači mrtvac) naišli na jamu uza samu jugozapadnu obalu. Tu je obala vertikalna, a jama se tik uza stijenu usporo spušta 11 m duboko do razine mora. Dolje je podvodni otvor kroz koji je prodirala modra svjetlost stvarajući efekte slične onima u biševskoj Modroj špilji. More je u špilji bilo tirkizno, a stijene obasjane modrim tonovima. Budući da se obalna stijena spušta okomito do morskog dna na osamdesetak metara dubine, shvatio sam da modrilo ne nastaje refleksijom sunčevog svjetla s dna nego na neki drugi način. Prijašnja je tumačenja samim time trebalo napustiti i odgovor potražiti tumačenjem nekih fizikalnih, točnije, optičkih pojava u moru.

Što se događa s bijelim sunčevim svjetlom koje obasjava more? U prvih nekoliko metara dubine, dokle prodire bijela svjetlost, predmeti imaju gotovo jednaku boju kao na samoj površini. Na većoj se dubini crveni dio spektra velike valne dužine sve više apsorbira u nakupinama molekula vode, iona raznih morskih soli vezanih za molekule vode i sitnih organskih čestica (mikroplanktona). Plavi dio spektra, male valne dužine, ne apsorbira se, već se reflektira od takvih nakupina i prodire dalje odbijajući se od jedne do druge nakupine te tako prodire u znatno veću dubinu dajući svim predmetima modru boju. Zbog apsorpcije crvenog dijela spektra predmeti crvene boje sve više gube svoju pravu (kromatsku) boju i postaju sve tamniji i manje obojeni. Tako npr. jarko crvenonarančasta zvjezdača u pličaku ima svoju pravu boju, ali na desetak je metara dubine gubi i postaje musavo tamna. Ako tu crvenu zvjezdaču na većoj dubini osvijetlimo jakom baterijskom svjetiljkom, ona će opet biti

crvene boje jer smo je obasjali bijelim svjetlom, a sloj je vode od izvora svjetla do zvjezdače tanak pa na tom putu nema apsorpcije.

Vratimo se na problem modrog dijela spektra koji vidimo u Modroj špilji. Bijele sunčeve zrake prodiru u more ispred podmorskog ulaza. Prodirući u dubinu mora, najveći dio crvenog spektra apsorbira se u nakupinama molekula. Modri dio spektra sferično se reflektira od tih nakupina i tako samo taj dio spektra ulazi u špilju. Naše oko vidi samo te nijanse, a ne i ostale dijelove spektra iz sunčeve bijele svjetlosti, koji su apsorbirani i ne ulaze refleksijom u špilju. Opisana pojava apsorpcije crvenog dijela spektra i refleksije modrog događa se svugdje u moru, ali se taj efekt mnogo bolje zapaža motrenjem iz mračne špilje jer u njoj vidimo samo modri dio spektra, dok na otvorenom prostoru u moru ima još uvijek i nešto bijelog svjetla, pa je tamo učinak na ljudsko oko manji. To znači da bez obzira na dubinu morskoga dna (od kojeg se prema netočnoj tvrdnji odbijaju sunčeve zrake) imamo isti efekt u Mrtvačevoj jami na otoku Mrtovcu, iako je tamo dno nevidljivo na 80 m dubine. Stijene su obojene modrom bojom, a morska voda ima više tirkizni ton zbog plitke podvodne pregrade, pa se tu miješaju još neapsorbirani topliji dijelovi spektra.

No bilo kako bilo, ne dajte se zasmetati ovim suhoparnim tumačenjem, nego se, kad dođete u Modru špilju na Biševu, prepustite užicima koje vam pruža veličanstvena priroda.

Literatura

- Ante Grimani (1950): Vranjača i Biševo – biseri prirodnih ljepota. Naše planine, br. 1, Zagreb
- Srećko Božičević (1965): Modra špilja na Biševu. Priroda, br. 5-6, Zagreb
- Skupina autora (1973): Modra špilja. Prirodne znamenitosti Hrvatske, Zagreb
- Vlado Božić (1985): 100 godina Modre špilje na Biševu. Naše planine, br. 3-4, Zagreb
- Srećko Božičević (1992): Fenomen krš. Ed. Školska knjiga, pp. 104, Zagreb
- Vlado Božić (1999): Speleološki turizam u Hrvatskoj. Ed. Ekološki glasnik, pp. 168, Zagreb
- Gordana Zwicker i dr. (2008): Zaštićena geobaština Republike Hrvatske. Državni zavod za zaštitu prirode, pp. 80, Zagreb
- Vlado Božić (2009): Vodič po pristupačnim špiljama i jamama u Hrvatskoj. pp. 300, Zagreb

Svim čulima

U proljetnoj oluji na Svetoj Geri

Robert Smolec, Zagreb

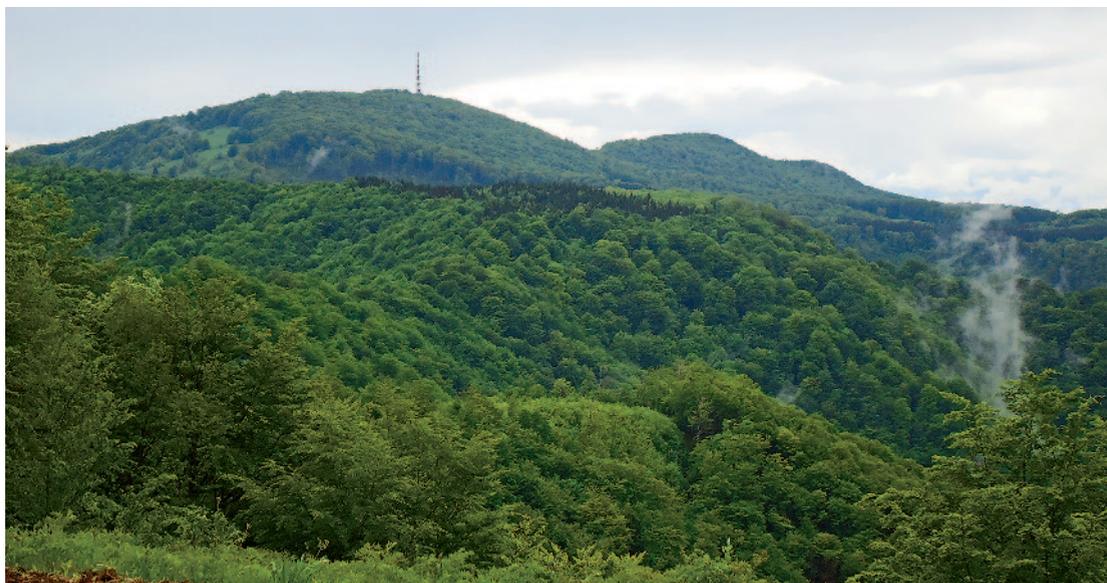
U prvi se mah činilo da je kiša još jednom pokvarila Dane hrvatskih planinara. Prostran proplanak ispred planinarske kuće »Vodice« u drugim bi okolnostima vrvio šarenilom planinarskog ruha i odzvanjao od nesputanog veselja i opuštenosti, ali toga se nedjeljnog poslijepodneva planinare moglo naći uglavnom pod krovom – u kući i šatorima. Ipak, unatoč mokroj i klaustrofobičnoj scenografiji, u skrovištima nije vladala potištenost. Planinarski je narod očito predobro uvježbao strpljivost i ustrajnost da bi ga moglo oneraspoložiti nešto tako obično kao što je žumberačka kiša.

Kad je kiša malo posustala zaputio sam se na obližnji Pliješ ne bih li na tom pitomom vrhu primio barem minimalnu dnevnu dozu otvorenog prostora. Vrijeme se u međuvremenu toliko smirilo da se intermezzo pretvorio u zgodnu prigodu za uspon na Svetu Geru. Varljivo me je primirje zanimalo do te mjere da sam očekivao kako će dan završiti raskošnim zalaskom sunca, priželjkujući boje koje vidamo na staklima slikara naivaca.

Putokaz prema najvišem vrhu Žumberka

No, nadomak vrhu netko je odjednom ugasio svjetlo. Brzo i naizgled niodakle nagrnuli su preopterećeni oblaci boje starog srebra praćeni potmulom tutnjavom. Šumom je ovladala pomrčina kao da je sudnji dan. Od obzora je preostala tek stiješnjena bijela pruga jedva dijeleći tamnosivo nebo od crne zemlje. Ubrzo me je bez prethod-

Sveta Gera

nice zasula gusta solika bijelih zrna prosa. Snaga i energija elemenata nisu me zastrašile, naprotiv – prepustio sam im se. Kišobran je bio jedina linija moje obrane. Ostao sam u majici kratkih rukava priuštivši goljoj koži da se odupire tisućama sitnih, hladnih pogodaka. Hodajući u sigurnosti stare bukove šume i zaštićen pokretnim džepom lijepog vremena ispod kišobrana, uživao sam u nagloj promjeni temperature i sipkom, suhom bubnjanju nebrojenih minijaturnih sfera. Tlo se zabijeljelo od prštavih kuglica koje su se odbijale u nezamislivom dijapazonu putanja. Šumom se proširio neobično jak miris medvjedega luka. Kroz mikrooštećenja na biljkama uvis se vinula poznata, prodorna aroma i ispunila sav prostor. Već nakon stotinjak koraka zamijenio ju je profinjen cvjetni miomiris koji je dopirao iz nevidljiva cvijeća utonulog u crnilo, jednako tako pobuđen kanonadom ledenih projektila.

I još brže nego što je počelo, sve se smirilo. Iz šume sam izašao kad su šuštavi slapovi s obližnjeg neba već jenjavali. Meštar od pozornice upalio je svjetlo i utnuo sve zvukove. Biljni su mirisi iščezli i polako ih je nadomještao opojan miris ozona. Veo od oblaka u kojem sam se nalazio posljednjih desetak minuta trgao se pred mojim očima otkrivajući mrgodnu enklavu prijateljske susjedne zemlje, s nesuđenim hrvatskim planinarskim domom na vrhu.

Kratka proljetna oluja prostrla je stazom, meni u čast – neskromno sam si umišljao – svečani, bijeli tepih koji me je doveo do betonskog obeli-

Bijela staza na vršnom grebenu Svete Gere

ska na najvišoj točki Svete Gere. Razgrnuo sam bljuzgave kuglice s podesta u vršnoj piramidi i na malu suhu površinu nagurao naprtnjaču kako bih izvadio nešto toplo da se zaštitim od svibanjske studeni.

Vršnom su se visoravni kovitlali magleni pramenovi, nemoćni pod suncem koje ih je nemilice rastjerivalo. Termometar na zidu kapele svetog Ilije još je pokazivao nevjerojatnih minus jedan stupanj! Kao da sam prošao samim srcem oblaka, jezgrom hladnjaka koji je proizveo sve to čudo. Prignuo sam se i ustima prinio prstohvat svjetlucave ledene kaše. Imala je ujedno okus svemira i okus trave u kojoj je do maločas ležala.

Ledena su zrnca još živjela svoje kratke, uzbudljive živote, blistajući u spektakularnom kaosu nepojmljivo brojnih, sićušnih svjetlosnih lomova i refleksija. Mliječna svjetlost učinila je vrh planine nezemaljskim krajolikom. Nisam htio čekati da se ta krhka i prolazna slika raspline. Želio sam je u punini zamrznuti u svojoj memoriji.

Osvrnuo sam se samo još jednom, izgubio se u natopljenom gustišu i ostavio planini da po tko zna koji put upija sokove neba.

Kapela Svetoga Ilije na vrhu

Slap Sopot u Istri

Mirta Mataija, Delnice

Nadam se da će se isplatiti

Moram priznati da mi se baš nije dalo izaći iz automobila. Vožnja od Rijeke do Gračišća trajala je više od jednog sata. Osjećala sam se potpuno iscijeđeno. Teških vjeđa i bolnih očiju. Jučerašnje druženje s dragim osobama – samo su oni koje volimo opasni za nas – isisalo je veći dio životne energije iz moga tijela. Sjetila sam se kako smo u shiatsu školi učili da su bubrezi spremišta energije. Osjećala sam da su moji bubrezi prazni.

Kada smo se počeli spuštati strmom stazom u jamu u kojoj se prema riječima moje prijateljice nalazi lijep slap, a volim slapove, noge su mi se tresle od slabosti i svaki je korak bio svojevrsno iskušenje. Malu skakaonicu za brdske bicikle složenu od okolnoga kamena i pijeska, kako bi se doživljaj samog po sebi opasnog spusta dodatno obogatilo adrenalinom, prokomentirala sam jednim jedinim uzdahom. Da nisam jučer dopustila crpljenje životne sile iz sebe, možda bih uživala. Možda bih čak sjela na bicikl i spustila se. Ovako sam pokušavala smiriti podlogu koja je titrala pod mojim nogama kao da se sa mnom poigrava. Gdje je kamen? Kamo spustiti nogu? Gdje je udubljenje u stazi, gdje je pijesak, gdje je sigurno...?

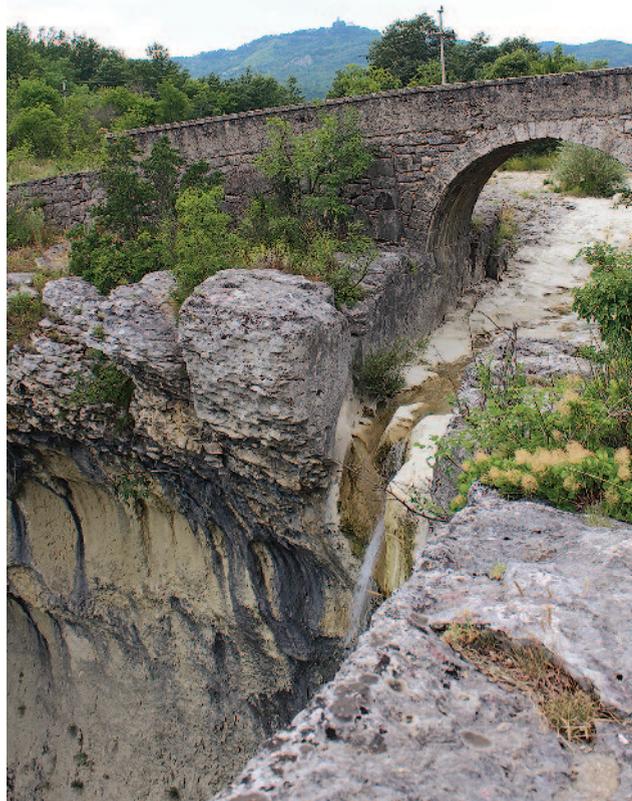
Razmišljala sam o planinama i o tome kako više volim svježinu i svjetlost planina od duboke tame kotline u koju se upravo spuštam.

Nadam se da će se isplatiti. Nadam se da će slap zasjati u zlatnoj svjetlosti koja će se u kapljicama vode što se obrušava niza stijenu prelomiti i razliti u sve dugine boje. Nadam se i da će me u podnožju slapa zapljusnuti svježina rasprskih čestica žive vode. Dotad sam mogla samo zamišljati kako se moje čakre vrte u pozitivnom smjeru – na sanskrtu čakra znači kotač, a kotači se moraju vrtjeti da bi od njih bilo koristi – i na taj način pokušati stvoriti dovoljno energije za spust. O povratku nisam mogla ni razmišljati.

Sveti Šimun, Marija Magdalena i nekoliko postaja križnoga puta

Staza kojom smo krenuli bila je označena kao staza svetog Šimuna. Dijelom se podudarala s križnim putem Gračišća. Ili je naš put samo dijelom doticao stazu svetog Šimuna, a time i križni put ovoga malog istarskog gradića smještenog na vrhu brda? Ne znam. Ali znam da je na putu trebalo proći pored crkvice svete Marije Magdalene. Jadna svetica, jadna grešnica, čini se da ni danas nije dostojna ljudske pažnje – crkvice stoji na jednom od vrhunaca u gotovo ruševnom stanju. Oko nje visoka trava i ljekovito bilje – stolisnik, kim,

GORAN ZBORAC

Most povrh slapa - najvišeg u Istri

gospina trava... Pomislila sam: »Kakva ironija! Gospina trava kraj crkvice takve grešnice – koja se, doduše, pokajala, i Bog joj je vjerojatno oprostio«. Ali ljudi, ljudi ne praštaju tako lako. Biljke, čini se, ne mare za to.

Osim imena svetaca, pomislila sam, što je zajedničko današnjem vremenu i tim davnim biblijskim vremenima? Što osim krajolika? Slap se tada vjerojatno nije zvao Sopot i staza do njega vjerojatno se nije zvala staza svetog Šimuna, a ako je i postojala nekakva oznaka svetosti brdašca na kojem se danas nalazi crkvice svete Marije Magdalene, sigurno je nosila neko drugo ime. Razmišljala sam o tome kako su imena nevažna. Biblijska ili nebiblijska, kršćanska ili poganska, potpuno su nevažna. Važna je vibracija, na kvantnoj razini sve je samo vibracija.

Ne znam mnogo o svecima jer ih je u Katoličkoj crkvi jednostavno previše. Zato sam pretpostavila da se ime staze odnosi na svetog Šimuna apostola, znanog kao Šimuna Kanaanca ili Šimuna Revnitelja. Pretpostavlja se da je pripadao zelotima, predanim borcima za prava Izraelaca na svoju državu, slobodnu od Rima. Kad malo razmislim, možda se ni to nije promijenilo. I dalje postoje ljudi koji s jednakim žarom i uvjerenjem brane pravo na postojanje vlastite države, za vlastiti narod, dok im ispred očiju korporacije kroje nimalo ugodne, nadnacionalne udruge, zajednice, federacije, države... Kako bilo, Šimun je po svoj prilici spoznao ispraznost svoje borbe i osigurao si mjesto u povijesti postavši Isusovim učenicom. Priča dalje kaže da je umro mučeničkom smrću. Usmrćen je na vrlo okrutan način: kao u nekoj neuspjeloj mađioničarskoj točki, prepiljen je napola. Zato ga se prikazuje s pilom u ruci.

Ljudi koji spoznaju Istinu, a Istina je samo jedna, bez obzira koje ime joj dali, jednostavno se više ne mogu vratiti u ovaj svijet laži i manipulacija. Na kraju krajeva, sve je samo vibracija, a vibraciju se ne može prevariti.

O motorima i Robertu Bertiniju

Marcel je bio ugodno iznenađenje ovog pohoda. Negdje na pola puta uspjeli smo probiti barijeru nekom neobaveznom dosjetkom o zajedničkom poznaniku. Pješaćenje šumskom cestom kratili smo razgovorom o podvlačenju tektonskih ploča i očekivanju velikog potresa u Istanbulu, životnim

i hranidbenim navikama morskih pasa i drugih morskih zvijeri, propadanju Velikoga koraljnoga grebena ispred Australije. Ali otkriće koje je prelazilo okvire toga dana bio je Roberto Ludvigović Bertini, možda poznatiji kao Crveni Baron. Čovjek je bio genijalni avioinženjer koji je svoj doprinos struci najvećim dijelom dao u Sovjetskom Savezu. gdje je bio vrlo cijenjen. To, doduše, nije spriječilo Staljina da ga 1938. pošalje u gulag, gdje je unatoč svemu nastavio s radom. Pušten je 1946. Životna priča toga genija ne stane u jedan članak, ali ono što stane jest činjenica da je rođen u Rijeci 14. svibnja 1897. Spomenika njegovom liku i djelu u Rijeci nema, kao što nema spomenika još jednom riječkom velikanu kojeg mi je nedavno otkrila moja školska prijateljica Dora – Vinku Jeliću.

Zanimljivo je kako Rijeka zaboravlja. Moj rodni grad neprekidno je u potrazi za nekakvim identitetom koji mu izmiče.

Marcel nije visok čovjek. Ipak, bilo je zadivljujuće kada je podigao ruku u visinu očiju i rekao da su toliku hrpu crnih knjiga imali u firmi u kojoj je radio kao inženjer strojarstva. (»Torpedo« – jedna u nizu propalih riječkih tvornica čije su nekadašnje proizvodne hale pretvorene u koncertne prostore za potrebe održavanja Riječkih ljetnih noći.) Te knjige, prikladno crne boje, bile su ispunjene parcijalnim diferencijalnim jednadžbama koje su opisivale rad pojedinih dijelova motora. Kao matematičarka znam da su takve jednadžbe uglavnom nerješive i da se aproksimiraju jednostavnijim linearnim jednadžbama.

I kad je naša matematika nedostatna da na pravi način i bez aproksimacija opiše rad nečega što smo sami stvorili, što je izašlo iz ljudskog uma, nečega tako jednostavnoga i determiniranoga kao što je motor, kako se nadamo svesti na linearne jednadžbe djelo onoga stvaralačkog uma koji je prepoznao još Anaksagora u petom stoljeću stare ere i nazvao ga nous?

U amfiteatru slapa

Još uvijek pod snažnim utjecajem »krađe« energije, nekako sam se dovukla do slapa. Posebnost je u tome što staza ne vodi do podnožja, već do vrha slapa. Do podnožja je vodio kratak, strm puteljak, blatnjav i vlažan, iako već dugo nije bilo kiše. Na jednom mjestu trebalo se pomoću užeta spustiti niza stijenu ne višu od metra. Uže je već bilo

pripremljeno, zajedno sa čvorovima i zamkama koje su trebale olakšati spuštanje. Inače ponosna na svoju odlučnost i spretnost u takvim prilikama, jedva sam prešla preko te nevelike prepreke. Tlo je i dalje titralo, unatoč mojim naporima da ga zaustavim. Svaki oslonac u stijeni, a bilo ih je mnogo, izgledao je beskonačno dalek i nedostižan. To me je podsjetilo na davnu epizodu s obilaska Samarskih stijena. Tada također nisam mogla naći pravi oslonac za noge prilikom spusta kroz neki uski i strmi prolaz pa je gorski spašavatelj Dejan stao ispod stijene i rekao mi neka stanem na njegovo rame. Bilo je to 3. srpnja 2005. Tada sam obećala sama sebi da će to biti ljeto velikih promjena. Možda je i bilo, ne sjećam se, ali znam da sam isto obećanje dala i na početku ovoga ljeta.

I moram reći da se isplatilo. Nije bilo zlatnog sjaja i duginih boja na raspršenim kapljicama, već tirkizno jezerce u koje sam sa zadovoljstvom zagazila. Oblo, glatko kamenje obrađeno vodom, lopoči. I lijepo, mlado stablo koje je unatoč svemu odlučilo izrasti upravo u podnožju stijene te je izgledalo kao da je naslikano na njoj. Osim šuma vode, drugih zvukova nije bilo.

Tridesetak metara visoku stijenu voda je oblikovala na zanimljiv način, tako da izgleda kao amfiteatar okrenut naopako. Mjerena ljudskim očima stijena izgleda čvrsta i neuništiva, ali vodi to ništa ne znači. Ljudi i voda ne mjere vrijeme istim metrom. Naše postojanje kratko je i ograničeno spoznajom, a vodi je svejedno.

I moram ponovno reći da se isplatilo. Snaga vode hidrirala je svaku stanicu moga tijela. Bila sam privilegirana mogućnošću stajanja ispod slapa, u jednom trenutku kao da je nestala koprena koja mi je cijelo vrijeme bila navučena preko očiju. Odjednom se sve smirilo, boje su postale sjajnije, a snaga se vratila jednako naglo i jednako neobjašnjivo kako je bila i nestala. Voda ne podržava život, voda jest život.

8,3 minute

Ostatak puta sunce je nesmiljeno pržilo, pomiješano s vlagom što se dizala iz kotline. Nije bilo hlada, a cesta kojom je vodio put bila je prekrivena novim asfaltom koji je isijavao svoj neprirodni smrad. Ta mi je situacija, neočekivano, pružila zadovoljstvo nakon čudesnog buđenja u amfiteatru slapa.

8,3! 8,3 minute potrebne su da Sunčeva svjetlost dosegne Zemlju.

Ovo što mene sada prži, krenulo je sa Sunca prije 8,3 minute. I ponovno mislim o neobičnoj samouvjerenosti znanstvenika kad iznose takve rezultate. U redu, mogu se složiti s 8 minuta, ali one 0,3 minute, to je 18 sekundi. Kako su to izmjerili? I sjetim se onoga što je Marcel prije govorio o motorima i gledam vodu. Svjetlost uvijek bira najkraći put. I pomislim, putuje li svjetlost zaista pravocrtno sa Sunca do Zemlje ili i ona, poput vode u ovom potočiću, preskakuje preko nekih nevidljivih svemirskih kamenčića i vrtloži li se u nemjerljivim svjetlosnim vrtlozima prije nego će tako osnažena životnom silom zapljusnuti naš voljeni planet, našu jedinu Zemlju.

Jezerce pod slapom

Planinarska medicina i higijena

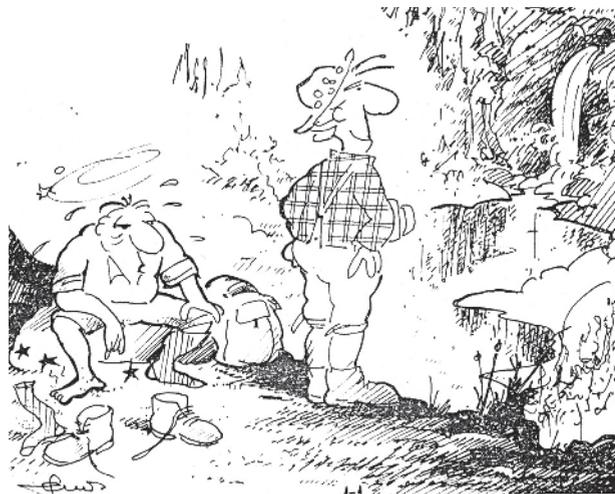
Praktični savjeti za običnog planinara

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Planinska medicina je subspecijalnost koja se bavi fiziologijom i patologijom čovjeka na velikim nadmorskim visinama i u ekstremnoj hladnoći. Prosječan liječnik o njoj malo zna jer nije nastavni predmet na medicinskim fakultetima. Britanski kirurg Michael Ward (1924.–2005.), liječnik prve uspješne ekspedicije na Everest 1953., objavio je 1975. danas klasičan priručnik »Mountain medicine. A clinical study of cold and high altitude«. Otada planinska medicina stalno napreduje i posvećeno joj je mnogo knjiga. Hrvatski planinarski savez, koji je u nastavnom planu za planinarske škole predvidio nekoliko sati o planinskoj medicini i prehrani planinara, već je dvaput tiskao kratku »Medicinu za planinare« ekspedicijskog liječnika prim. dr. Dubravka Markovića iz Pule.

Sažet i jednostavan savjetnik za zdravo i ugodno planinarenje u našim visinskim uvjetima koji ovdje donosimo mogao bi biti koristan neiskusnim planinarima, a dodat ćemo i nekoliko savjeta onima koji kane na visoke planine svijeta. No i iskusnim planinarima neće biti na odmet doznati iskustva što su ih stekli drugi planinari. Savjeti koji slijede ne nalaze se u priručnicima prve pomoći. Većina ih je plod dugogodišnjeg iskustva, a obrazloženi su sa »zato« ili »jer« da bi bili razumljiviji i lakše pamtljivi.

U ovom časopisu tiskano je tijekom više od jednog stoljeća tridesetak članaka o planinskoj medicini i higijeni (vidi priloženu malu bibliografiju), no valja znati da su danas neki od njih zastarjeli jer medicina stalno napreduje. Tako će zasigurno i neki od ovih savjeta s vremenom zastarjeti.

Prije uspona

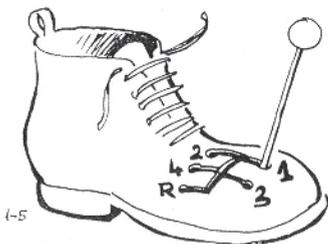
- Pojedincima slabijeg zdravlja i vremenom osobama koristio bi prije dužih tura i teških uspona liječnički pregled jer višesatni uspon s teškom opremom na leđima i u nepovoljnim meteorološkim uvjetima iziskuje napor ravan teškoj atletici.
- Planinari starije dobi trebaju razumno prosuditi kada treba smanjiti planinarske napore i kada ih se treba posve odreći, a nipošto ne smiju planinariti sami i bez mobitela.
- Napornih uspona trebaju se odreći srčani bolesnici, hipertoničari s nereguliranim krvnim tlakom i bolesnici s povišenom temperaturom, a oni koji imaju bolna koljena smiju uzbrdo ali ne i nizbrdo. Bol je vrlo koristan signal!
- Lijekove koji smanjuju sposobnost upravljanja motornim vozilima opasno je uzimati prije uspona vrletnim stazama. Podatak o tome može se pročitati u uputi priloženoj lijeku.
- Dan prije težih i dužih uspona treba obilnim obrocima ugljikohidrata deponirati pogonski materijal za mišiće u tjelesni rezervoar (jetra).

* Crteži su iz Planinarske početnice koju je karikaturist Senaid Serdarević (1953-1999) u nastavcima objavio u Hrvatskom planinaru 1988. godine.

- Netom prije uspona ne treba uzimati velik obrok hrane jer preusmjerava krv iz mišića u probavni sustav. Posljedica je pojačan umor.
- Sunčane naočale bez zaštitnog UV faktora štetne su (!) jer prouzrokuju širenje zjenica, zbog čega se mrežnica dodatno izlaže ultraljubičastim zrakama (oštećenja su uglavnom nepovratna). Naočale za zaštitu od UV zraka uopće ne moraju biti tamne.
- Planinarske cipele trebaju biti za jedan broj veće od običnih jer u njima, radi amortiziranja stalnih udaraca, mora biti mjesta za još jedne čarape ili za suvremene čarape za planinarenje koje su tkane u dva ili tri sloja.
- Cipele se kupuju uvijek kasno popodne jer su tada noge deblje nego prijepodne. Nove planinarske cipele treba prije veće ture razgazit na šetnjama i kraćim izletima kako bi se spriječilo pojavljivanje žuljeva.
- Antibiotici ne spadaju u planinarovu ljekarnu. Oni nisu lijek ni za temperaturu ni za bol, a štetno djeluju na korisne bakterije u ljudskom tijelu, osobito u probavnom sustavu. Svaki je lijek otrov i uvijek treba odvagnuti je li od njega veća šteta ili korist.
- Serum protiv zmijskog otrova također ne spada u planinarovu ljekarnu jer može biti opasan (anafilaktički šok), usto bezvrijedan (jer nije čuvan u hladnjaku) i nedostatan (katkad je potrebno desetak ampula).

Uspon na zdrav način

- Planinar slabije tjelesne kondicije nipošto ne smije tempo uspona prilagođavati jačima od sebe, nego obratno. Uspon uvijek mora biti malo sporiji od mogućega, pogotovo na početku dok se mišići ne »zagriju«.
- Tehnika disanja po važnosti je na prvom mjestu u svim sportovima. Kao dobro mjerilo za brzinu uspona može poslužiti mogućnost

disanja na nos. Začepljen nos apsolutna je zapreka za planinarenje jer nos mora služiti kao »klimatizacijski uređaj« plućima i bronhima.

- Umor se može znatno smanjiti ujednačenim ritmom uspona, tj. usklađivanjem ritma sa strminom i frekvencijom udisaja, npr. jedan udisaj svaka tri koraka, jedan udisaj svaka dva koraka itd. Ritam mora postati refleksan, što se postiže treningom.
- Uspon i silazak treba planirati s desetak minuta odmora svakog sata da bi se srčani, dišni i nožni mišići stigli riješiti povećane količine produkata sagorijevanja energetskih tvari.
- Nožni se mišići mnogo uspješnije odmaraju u ležećem nego u sjedećem položaju. Korisno je odmarati se malo uzdignutih nogu jer se tako u njima olakšava krvna cirkulacija i smanjuje nabreklost mekih tkiva.
- Za vrijeme težih uspona dobro je radi suzbijanja umora i grčeva nožnih mišića konzumirati tzv. energetske pločice ili glukozne bombone. Groždani šećer (glukoza), za razliku od običnog šećera (saharoze), stiže iz probavnog sustava izravno u mišiće. U običnim groždicama ima više od 50% glukoze!
- Natjecanje u brzini uspona i pustolovne utrke u planini štetni su za zdravlje ako napor prelazi fiziološke granice, a nadmetanje u planini sumnjive je etičke vrijednosti ako mu je svrha pokazati slabijemu svoju nadmoć.
- Razgovaranje za vrijeme težeg uspona remeti ritam disanja, a žvakanje hrane opasno je zbog mogućeg nehotičnog udisanja stranog tijela u dišni put.
- Pušenje je u suprotnosti s planinarenjem. Glavni otrov u duhanskom dimu nije nikotin ni katran nego ugljični monoksid (CO), jer nepovratno uništava hemoglobin potreban za prijenos kisika u krv. Osim toga, pušenje = rak na umjetan način!

- Alkohol je na planinarenju izrazito štetan jer preusmjerava krv iz mišića u periferiju (koža se zacrveni, noge otežaju). Posljedica je umor, a zimi prijete smrzavanje zbog rasipničkoga gubljenja tjelesne topline.
- Planinsko sunce je štetno, jer ubrzava starenje kože, i opasno jer izaziva rak, osobito na donjoj usni. Dobra je zaštita donje usne nanošenje obične cink-paste; danas se kombinira s titanovim dioksidom. Osobito su ugrožene osobe svijetle puti. Sunčanje je moguće i korisno u hladovini (difuzno zračenje).
- Znojenje I. Znojenje je tako važno da će o njemu biti više riječi. Postoji korisno i štetno znojenje. Korisno je kad se koža isparava, što je u biti tjelesna termoregulacija. Znojenje je po jačini i načinu individualno, a može se mijenjati treningom.
- Znojenje II. Štetno je kad se znoj ne isparava nego curi. Posljedica može biti toplotni udar jer je blokirana termoregulacija. Korisna je pamučna majica jer zadržava znoj, koji se zatim postupno isparava.
- Znojenje III. Kad je zrak zasićen vodenom parom (omara, sparina) vlaga se ne može isparavati s kože. U takvim uvjetima planinarski napor treba prilagoditi okolnostima, pa i prekinuti planinarenje, zbog opasnosti od toplotnog udara.
- Znojenje IV. Žeđ prouzročenu znojenjem pogrešno je utažiti samo uzimanjem tekućine jer se moraju nadoknaditi i izgubljeni elektroliti. Nadoknaditi ih se može izotoničnim napitcima kakve piju sportaši ili jednostavno jače zasoljenim jelom.
- Naoko zdrava voda gorskih izvora često je kontaminirana i bez kloriranja nije za ljudsku upotrebu, npr. na padinama Medvednice zbog otpadnih voda iz ugostiteljskih objekata na hrptu planine. Prevencija: 20–30 min prije pijenja 1,5–2 g Izosana na jednu litru vode (dobije se u ljekarnama).
- Opasnost od tzv. turističkih proljeva u pravilu je veća u zemljama južno i istočno od naše zbog jačih fekalnih zagađenja vode i hrane, a obratno je u zemljama sjeverno i zapadno od naše.
- Pretjeran strah od pogleda u dubinu (akrofobija) nije vrtoglavica ni bolest nego psihička reakcija. Dokaz: u mraku nema akrofobije.

- Noćni mir u planinarskim kućama uvjet je za zdravo planinarenje. Jedna noć bez sna nena-doknadiv je udarac za živčani sustav jer za moždane stanice nema zamjene kao za ostale stanice u tijelu.

Neke nezgode i kako postupiti

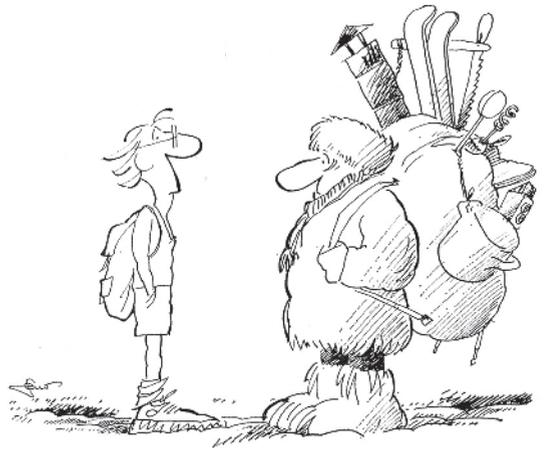
- Najbolje i najpristupačnije liječenje kožnih opekлина nakon izlaganja suncu jest hladan oblog jer najbolje smiruje upalu.
- Čim cipela počne žuljati odmah (!) treba flasterom spriječiti nastanak mjehura. Mikro-por flaster dobar je jer se ispod njega koža ne vlaži. Deblji flaster od tkanine (za rezanje) pruža bolju zaštitu. Ako je nastao mjehur treba ga zaštititi, planinarenje prekinuti i po mogućnosti vratiti se u mekanoj obući, tenisicama, čak i papučama.
- Za smrzavanje je opasniji hladan vjetar nego niska temperatura sama po sebi. Astrofolija, pogotovo u obliku vreće za bivanje, dobra je zaštita a teži samo nekoliko dekgrama.
- Pri silasku najviše trpi koljenski zglob. Udarce po zglobnim hrskavicama pojačava težina ruksaka. Ublažiti ih mogu planinarski štapovi i silaženje serpentinama umjesto kraticama. Osjetljiva koljena trebaju češći odmor na silazu nego na usponu.
- Dogodi li se uganuće nožnog zgloba, treba istog trenutka (!) spriječiti oticanje zgloba, tj. podljev krvi zbog razderane zglobne čahure. To se postiže čvrstom kompresijom zgloba, najprije

dlanovima, a zatim kompresivnim zavojem, te visokim položajem noge. Kompresija se može postići i dobro stegnutom visokom cipelom.

- Visinska bolest nastaje zbog nedostatka kisika, pri čemu osobito trpi mozak; katkad ostaju trajne posljedice. Osjetljivost je individualna pa neki obole već na 2000 m, a neki niti na 5000 m. Najbolja je prevencija polagan uspon. Čim se primijete prvi simptomi (glavobolja, zaduha, povraćanje, omaglica) treba sići oko 500 metara niže.
- Nakon povratka s nekih planina (npr. Medvednice) treba odmah s kože ukloniti krpelje zbog opasnosti od lajmske bolesti i krpeljnog meningoencefalitisa (iako je ovaj u Hrvatskoj rijedak – manje od 50 slučajeva godišnje).

Nekoliko primjera iz planinarske prakse

- Najteža planinarska nesreća u bivšoj Jugoslaviji bilo je smrzavanje sedmero sarajevskih planinara u noći od 1. na 2. prosinca 1962. u snježnoj mećavi na Bjelašnici jer nisu znali kako se mogu spasiti pravljenjem jednostavnog »vučjeg brloga« u snijegu.
- U kampu pod »nepalskim Matterhornom« (Machapuchare u skupini Annapurne) na visini manjoj od 5000 m, početkom studenoga 1971. nismo mogli zaspati bez tableta diazepamama zbog zadihanosti prouzročene nedostatkom kisika i nedovoljnom aklimatizacijom.
- Osjetljivost na visinu individualna je. Nekađašnji svjetski »alpinist broj jedan« Reinhold Messner bio je na Everestu bez boce s kisikom, a ima turista koji u glavnom gradu Tibeta Lhasi (3500 m) ne mogu izdržati ni s bocom kisika koja ih čeka u hotelu pa odlaze iz Tibeta prvim zrakoplovom.
- Smrt od hladnoće moguća je i kad je temperatura iznad ništice, osobito ako puše hladan vjetar.
- Planinarenje nije za svakoga. Boležljivi planinar Mladen D. umro je od srčanog udara na Dan planinara Dalmacije 1958. u 57. godini života penjući se na Prominu. Spomenobilježje postavljeno na Promini upozorava na korisnost planinske medicine.
- Smrt kao posljedica ugriza zmiје otrovnice izvanredno je rijetka (manje od jedne godišnje). Zmija ne ubrizga otrov svaki put kad

ujede, a zmijski je otrov ponekad manje toksičan nego stršljenov.

- Najteža posljedica ugriza zmiје otrovnice poznata u našem planinarstvu bio je gubitak vrška prsta koji je na Velebitu pretrpio Perica K. iz Gospića. Pao mu je štambilj VPP-a i zmija ga je ugrizla dok ga je rukom tražio u travi.
- Tko će prije? Alpski nosači penju se polako kao na usporenom filmu i bez odmora, a na cilj stignu prije prosječnog planinara.
- »Zato, braćo, pijmo ga...!« Jedan alkoholičar može upropastiti izlet cijelom društvu. Na HPS-ovu izletu na Triglav za sto Zagrepčana 9. rujna 1983. nitko u Aljaževu domu nije spavao zbog noćne dreke pijanog planinara. Neliječenom alkoholičaru nije mjesto među planinarima.
- Medicina nije matematika. Jednom kandidatu za Prvu hrvatsku alpinističku ekspediciju »Aconcagua 1975.« nisam kao predsjednik ekspedicijskog odbora dao liječničko odobrenje zbog trajno povišenog bilirubina u krvi (zbog toga nije bio sposoban ni za vojsku). Otišao je na vlastitu odgovornost i postao uspješan himalajac!
- »Turistički« proljev. Većina članova pohoda na Ararat 1970. nije uspjela doseći vrh zbog iscrpljenosti kao posljedice proljeva. Domaći su ljudi istu hranu izvrsno podnosili jer su navikli na tamošnji stupanj zagađenosti fekalijama.
- U mnogim istočnim i južnim zemljama vodovodna voda nije pitka, a salata se ponegdje pere u otvorenim kanalima! Pod Everestom sam 1987. od kiselog mlijeka dobio takav proljev da sam u nekoliko dana izgubio desetak kilograma

Medicinski članci u »Hrvatskom planinaru«

Uz članke je godina i stranica. Svi se članci mogu pročitati i na internetu jer su sva godišta digitalizirana (www.hps.hr; Hrvatski planinar, Bibliografija)

- Hovorka O.: Planinarstvo i zdravlje. 1899, 17 i 33
  - Mosso A.: O gorskoj bolesti. 1899, 114
  - Gundrum F. O.: Srce u planinara. 1906, 7
  - Novotni V.: Zimsko zdravlje. 1906, 51
  - Gundrum F. O.: Gorska bolest. 1908, 67
  - Gundrum F. O.: Sniježna očinja bola. 1908, 81 i 1909, 52
  - Jurčić F.: Higijena u planinarstvu. 1925, 53
  - Mikačić S.: Planina i zdravlje. 1929, 33, 75 i 88
  - Schlesinger M. B.: Planinarstvo s liječničkog gledišta. 1933, 174
  - Herzl B.: O produženju života. 1933, 243
  - Kušan V.: Planinarstvo sa zdravstvenog gledišta. 1935, 12 i 87
  - Haramustek: Nezgode kod skijanja i prva pomoć. 1940, 2
  - Hingston R. W.: Fiziološke teškoće prigodom uspona na Mount Everest. 1949, 152 i 171
  - Mihaljević C.: O tjelesnom razvoju naših alpinista. 1950, 186
  - Nikolajević J.: Planine - čuvari zdravlja. 1957, 164
  - Vilman S.: Najčešće greške u dijagnostici i prvoj pomoći kod nesreća u planinama. 1964, 39
  - Poljak Ž.: Sunce u planini. 1964, 87
  - Pražić M.: Planinarenje u staroj dobi s medicinskog gledišta. 1964, 261
  - Šignjar R.: Najčešće povrede i uzroci nesreća u planinama. 1967, 167
  - Strojín T.: Što je to fobija dubine ili akrofobija. 1972, 279
  - Poljak Ž.: Test iz planinske medicine. 1977, 175
  - Poljak Ž.: Psihičke reakcije u planini. 1974, 67
  - Poljak Ž.: Zato braćo pijmo ga! 1980, 283; 1981, 185; 1983, 34; 1984, 19
  - Poljak Ž.: Uloga planinarstva u liječenju alkoholizma. 1983, 270
  - Poljak Ž.: Planinarova noga. 1993, 28
  - Poljak Ž.: U planine nikad bez zaštitnih očala. 1994, 222
  - Poljak Ž.: Planinariti na zdrav način. 2001, 223
  - Švajda D.: Nosite li u ruksaku komplet prve pomoći? 2006, 145
  - Poljak Ž.: Nudističko planinarenje – da ili ne? 2011, 373
- i tko zna kako bih završio da nisam našao avion koji me je vratio u Kathmandu.
- Planinarenje je užitak? Orijentacijsko prvenstvo HPS-a u Žumberku 23. listopada 1960. bilo je zapravo maraton u planini, otežan gojzericama i naprtnjačom. Iskusan natjecatelj Dolfi R. na cilju se onesvijestio jer je napor premašio fiziološku granicu.
  - S planinarskog tečaja PDS-a »Velebit« 2.–14. travnja 1950. vodili smo sa Šar-planine za ruku člana koji je oslijepio skijajući bez zaštitnih naočala, premda je bila magla. Unatoč bolničkom liječenju ostao je doživotno slabovidan.
  - Ono si što jedeš. U doba nestašice nakon Drugoga svjetskog rata jedanput smo za uspon na Triglav nabavili samo mesne konzerve, drugi put samo marmeladu. Prvi smo put skapavali od nemoći, a drugi se put (ugljičohidrati!) penjali poput divokoza.
  - Tko ima pravo? Crnci u Africi teretom opterećuju jednu točku (tjeme), planinari dvije (ramena), a Šerpe u Himalaji sve tri točke istovremeno.
  - Nije sve za svakoga i nismo svi jednaki. Na Prenju je snježna mećava 1. ožujka 1954. zamela zagrebačke planinare Mladena Š. i Freda Ž. Ujutro je Fred ustao iz snijega bez ijedne ozeblina, a Mladen je bio mrtav.
  - Planinarenje kao lijek I. Za suvremenu bolest zvanu metabolički sindrom (visok krvni tlak, povišene masnoće i šećer u krvi, povećan opseg struka) planinarenje je idealna terapija.
  - Planinarenje kao lijek II. Mnoge uciviljene, depresivne, frustrirane duše kojima je savjetovano da se pridruže planinarima postale su za mjesec-dva sretne osobe. Pitanje je samo je li se njima usrećilo i planinarsko društvo.

O etici u alpinizmu

Marko Dukši, Zagreb

U idealnom svijetu svi bismo težili istim, etički čistim idealima, pa bi tako i novi, neiskvareni naraštaji bili školovani u etički osviještenoj alpinističkoj zajednici. Naravno, naš svijet nije idealan, pa u njemu ima svega – i etičnoga i neetičnoga.

Je li jednostavno prepoznati izvrsnog penjača koji uza sve svoje kvalitete gaji i visoke etičke vrijednosti? Pa ne baš, samo se treba zapitati tko je ikada za sebe rekao da ne slijedi etička načela, bilo u alpinizmu ili općenito u životu. Svi smo mi u vlastitim očima etički svjesni i savjesni u svemu što radimo. Svi koji dijele naša vlastita načela također su etički »čisti«, a svi koji ih krše predstavljaju ruglo svjetske alpinističke zajednice. Naravno da to ne drži vodu. Svjedočimo čitavom rasponu ideja i katkad njihovih brutalnih ostvarenja, koja u svijetu alpinizma svakodnevno izlaze na vidjelo. A potom se lome koplja oko toga što je bilo etički ispravno, a što nije jer, treba priznati, zakoni u svijetu alpinizma još uvijek vise o plitkom *sky hooku*. Sve što nam preostaje jesu naša savjest i etika.

I tu je zapravo glavni problem shvaćanja etike u alpinizmu. Primjerice, nekima je etički savršeno prihvatljivo zaspitati¹ već postojeći klasičan smjer (kako bi ga učinili pristupačnijim drugim penjačima), a istovremeno osuđuju dodavanje ili klesanje kamene stopinke u postojećem sportskom smjeru. Ni u jednom ni u drugom slučaju nitko nije prisiljen koristiti ni spitove ni dodatnu stopinku, no u oba je slučaja stijena oštećena, a ocjena smjera snižena (dodavanjem stopinke snižena je ocjena težine smjera, dok spitovi snižavaju ocjenu cjelokupnog angažmana). To je tipičan primjer dvostrukih mjerila, kojima se služe i naizgled strogi zagovaratelji etički čistog odnosa prema stijeni i penjanju.

To je tek jedan primjer razmatranja ljudskih postupaka u stijeni, dok pitanje etike u alpinizmu ide i mnogo dalje. Ono zadire u cijeli spektar mogućih postupaka – od načina penjanja, osiguravanja, prihvatljivog obima logističke potpore, interakcije s drugim ljudima tijekom ture, do skrbi

o okolišu. Osim načinom same izvedbe, etika se bavi i motivacijom penjača pri izvedbi alpinističkog pothvata, pa čak i načinom konačnog izvješćivanja o njemu. Neka od etičkih pitanja koja pokrivaju velik dio toga spektra jesu sljedeća: treba li prilikom ponavljanja smjerova ili dovršavanja već započetih poštovati stil penjanja prvih penjača, što je s penjanjem starog smjera boljim stilom, tko uopće odlučuje o tome koji je stil bolji?

Ugrubo bih etiku u alpinizmu podijelio u dvije domene – vanjsku i unutrašnju. Nije to nikakva stručna podjela, već samo moj proizvoljni način gledanja na stvari.

MARKO DUKŠI

Alpinist u smjeru

¹ U alpinističkom žargonu: opremiti stijenu ekspanzivnim klinovima

Dry-tooling

Vanjska etika u alpinizmu bavi se postupcima penjača koji izravno utječu na ostale posjetitelje planina (penjače, planinare, slučajne prolaznike...), stijenu ili širi okoliš. Mogla bi se sažeti na opću pristojnost i poštivanje drugih i njihova truda te skrb o prirodnim resursima. Primjerice, sa stajališta vanjske etike u alpinizmu, nije prihvatljivo dodavati spitove u postojeći nezaspitani smjer. (Svako stajalište, pa tako i ovo, prostorno je i vremenski ograničeno. Ne vrijedi svugdje, oduvijek ni vječno, no trenutačno u nekoj zajednici prevladava.) Etika u nekim razvijenim zemljama u tom je pogledu vrlo određena, i to do te mjere da se pri izradi novih smjerova mora poštivati karakter postojećih smjerova na istoj stijeni, ili čak na istoj vrsti stijene u cijeloj zemlji i širem geografskom području. Tako u Škotskoj nije dopušteno lednom tehnikom penjati ljetne smjerove, osim dugih smjerova zimi dok su prekriveni snijegom i ledom. U Engleskoj općenito nije dopušteno zabijati klinove, a kamoli spitove, i to čak ni u prvenstvenom smjeru. U

pješčenjacima u Poljskoj i Njemačkoj zabranjena je uporaba bilo kakvih metalnih međuosiguranja (koriste se mekani čokovi izrađeni od čvorova u užetu), dok negdje ni korištenje magnezija nije u skladu s lokalnom etikom.

Za razliku od vanjske, unutarnja etika u alpinizmu oblikuje naš osobni doživljaj alpinističke ture, koji pritom ne utječe na tuđi. Primjerice, naša motivacija izrazito utječe na naše stanje svijesti tijekom penjanja i nije svejedno penjemo li nešto za sponzore ili za sebe. Nadalje, ako i penjemo za sebe, nije svejedno jesmo li pritom orijentirani isključivo na konačan rezultat ili jednostavno želimo uživati u svakom trenutku. I stil kojim penjemo može biti stvar naše unutarnje etike. Ako tehnički prođemo dobro zaspitani smjer koji se inače penje slobodno, nismo se penjali u najboljem stilu, ali pritom nismo nikoga drugoga zakinuli u njegovu doživljaju penjanja tog istog smjera.

Svatko od nas može ovako nabrajati sve dok ne pobroji redom sva svoja razmišljanja o etički

korektnim i nekorektnim oblicima djelovanja u penjanju i alpinizmu, no i dalje bi to bila tek vrlo raznolika osobna mišljenja. Svatko ima pravo na svoje, kao i pravo da ga izrazi. I kao što sam već spomenuo, ne postoji zakon koji može biti iznad osobnog mišljenja o etici u alpinizmu. No, zato postoji nešto drugo: konsenzus. Postoji Tirolska deklaracija (Tyrol Declaration on Best Practice in Mountain Sports). Riječ je o aktualnim preporukama etičkog i moralnog ponašanja u planinama nastalima doprinosom penjača s raznih strana svijeta, iza kojih, u konačnici, stoji UIAA. Suprotstavljena osobna mišljenja o etičkim načelima u alpinizmu trebalo bi pokušati pomiriti s načelima toga dokumenta. Kad već zakon ne postoji, Tirolska je deklaracija najbolje što imamo.

Dodatno štivo može zainteresirati uputiti dublje u problematiku pa svakako vrijedi malo vremena odvojiti za povijesni pregled penjačke etike i aktualna razmišljanja u svijetu. Za mentalnu vježbu, navodim jedan od brojnih osvrti na kontroverzni (navodni) uspon na Cerro Torre u Patagoniji smjerom Compressor Route.

- Rock Climbing Ethics: A Historical Perspective (Matt Perkins)
- Barbarians at the Gate (Mark Twight)
- The Removal of Cesare Maestri's Bolt Ladders on Cerro Torre (Colin Haley)

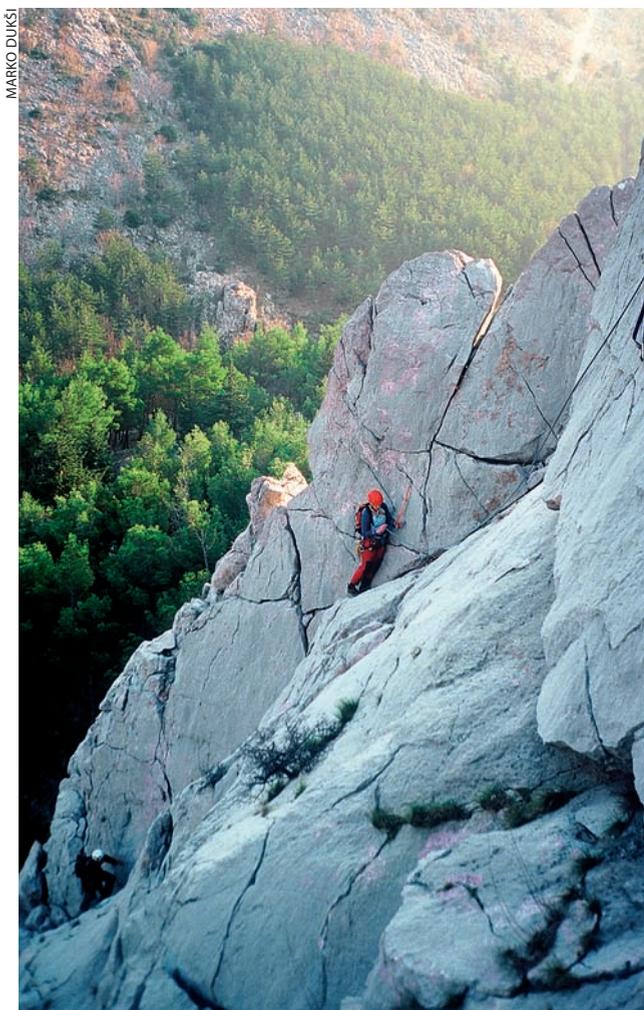
Nema smisla previše važnosti pridavati tim pitanjima jer riječ je s jedne strane o samoj biti alpinizma iz aspekta osobnoga unutarnjeg doživljaja čovjeka i planina, a s druge o općoj penjačkoj kulturi koju želimo gajiti ne samo zato što je to pristojno, već što poštivanjem određenih smjernica i etičkih načela čuvamo planine i stijene za buduće generacije.

Nije mi bila namjera iznositi vlastita stajališta o konkretnim problemima s kojima se susrećemo u hrvatskom penjanju, premda se neka mogu iščitati između redaka iz primjera koje sam naveo. I tome će doći vrijeme i mjesto, no zasad samo želim naglasiti da je to važna tema, skrenuti pozornost na to da službeni dokument o toj temi postoji (Tirolska deklaracija) i da bi ga se napokon trebalo početi uvažavati i u našoj alpinističkoj zajednici. Bio bi to dobar početak, a posla je dovoljno i za Komisiju za alpinizam, i za alpinističke odsjeke i klubove, i za sve nas kao pojedince.

Potrebni su nam službeni zaključci o zaspitavanju klasičnih smjerova, o penjanju dugih

smjerova u suhoj stijeni lednom tehnikom, o zabranama penjanja u tzv. zaštićenim područjima i općenito o politici upravljanja tim našim prirodnim bogatstvom. Različita bi mišljenja i argumenti sasvim sigurno bili zanimljivi svima, bez obzira na to tko se s čime slaže. I naravno, uzalud nam trud ako te zaključke ne provedemo u djelo.

Svi koji žele unaprijediti trenutačno stanje penjačke zajednice u Hrvatskoj ili se pak uhvatiti u koštac s drugim čimbenicima koji negativno utječu na očuvanje stijena u Hrvatskoj i njihovu dostupnost penjačima imaju što reći o etici alpinizma. To su teme za raspravu na susretima alpinista, ako tko još uopće mari za to što se događa s tako dragocjenim prirodnim resursima i to čak ne nama iza leđa, nego tu pred nosom.

Penjanje u Paklenici

VRH

Sveto brdo (1751 m)

Sveto brdo je najmarkantniji vrh Velebita i posljednji visoki vrh u nizu vrhova nad Paklenicom. Po visini je drugi velebitski vrh - samo 6 metara je niži od Vaganskog vrha. Na samome vrhu stoji velik metalni križ i ploča na kojoj je ispisano deset Božjih zapovijedi. Zahvaljujući svojem istaknutom položaju, Sveto brdo omogućava nesmetan vidik i na ličku i na primorsku stranu

Koordinate: N 44° 19' 43.0" E 15° 34' 11.0"

Žig: Na stijeni dvadesetak metara sjeverozapadno od vrha uzidan je metalni žig

Prilazi: Ulaz u NP Paklenica – pl. dom Paklenica – pl. sklonište Ivine vodice – Čičina dolina – Sveto brdo 7.30 h
Ulaz u NP Paklenica – pl. dom Paklenica – pl. sklonište Ivine vodice – Pl. sklonište Vlaški grad – Sveto brdo 7.30 h
Malo Libinje – pl. sklonište Vlaški grad – Sveto brdo 3.30 h

Najpogodniji je prilaz sa slikovite krške visoravni Malo Libinje. Automobilom se iz Modrića na jadranskoj magistrali može po solidnoj makadamskoj cesti doći na Veliko Libinje. Cesta za Libinje započinje kao odvojak na oštrom zavoju neposredno prije ulaska iz smjera Maslenice među prve kuće u Modriću. U Od proširenja na Velikom Libinju gdje se parkiraju automobili treba pješice nastaviti slabijim kolnikom u sz. smjeru na Malo Libinje. Na sredini M. Libinja treba pronaći markaciju koja se iz Modrića diže prema Vlaškom gradu. Uspon od skloništa pod Vlaškim gradom najlakši je prilaz na Sveto brdo.

Zemljovidi: Paklenica (Astroida), Nacionalni park Paklenica, 19 (Smand)

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

IVAN ČORIĆ

Zagorski planinarski put

Tip obilaznice: točkasta

Osnovana: 1958.

Minimalno vrijeme

obilaska: 5 – 6 dana

Broj KT-a: 24

KT: Kalnik, Mohokos, Grebengrad, Čevo, Lujčekova hiža, Grabrovnica, Ivanščica, Belegrad, Oštrcgrad, Filićev dom, Pusti duh, Trakošćan, Strahinjščica, Brezovica, Kuna gora, V. Tabor, Kumrovec, Cesargrad, Stubičke Toplice, Gornja Stubica, Lipa - Rog, Vugrovec, Hunjka, Puntijarka

Uvjet za priznanje:

Obilazak svih kontrolnih točaka

Upravljač: Među-društveni savjet ZPP-a

Informacije: Borislav Kušen 098/90-31-833

Zagorski planinarski put je planinarska obilaznica koja obuhvaća najzanimljivija planinarska odredišta brežuljkastog kraja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Najveći dio Zagorja čine brežuljci blagih nagiba i zaobljenih vrhova, pokriveni oranicama, vinogradima i raštrkanim zaselcima, a omeđeni šumovitim gorama strmih strana.

Središnje mjesto među zagorskim planinama zauzima najveća i najviša Ivanščica koja Zagorje dijeli na dvije kotline. Na nju se na zapadu nadovezuje Strahinjščica. Zapadni i najpitomiji dio Zagorja čine slikoviti brežuljci Kostelskoga gorja, među kojima jedino Cesargradska i Kuna gora imaju donekle planinarski karakter. Sa sjevera Zagorje omeđuju šumovito Maceljsko gorje i Ravna gora, a na istočnom kraju Zagorja, kao zid iznikao iz ravnice, izdiže se stjenoviti Kalnik koji se dalje prema istoku blago spušta prema Bilogori.

Tijekom godina, Zagorski planinarski put proširivan je nekoliko puta dodavanjem novih kontrolnih točaka. Sve planine, osim Maceljske gore, imaju i planinarske kuće zbog čega su lako pristupačne i bogate raznolikim planinarskim mogućnostima.

PLANINARSKA KUĆA

Planinarski dom »Filićev dom« (660 m)

Planinarski dom Filićev dom (660 m) stoji na glavnom grebenu Ravne gore, oko 500 m istočno od vrha s piramidom. Prije je nosio nazive »Anka Ivić« i Ravna gora, a popularno se naziva još i Veliki dom. U prizemlju je velika blagovaonica sa 80 mjesta, na katu je 12 soba i na mansardi 6 soba. Dom je pogodan za smještaj velikih skupina te za škole i tečaje. U blizini su vrh Ravne gore, vidikovci Balkon i Zupci, kapela Sv. Tri Kralja, manja planinarska kuća »Pusti duh« te kratki klinčani put.

INFO

Prilaz vozilom: iz sela Kamenice mak. cestom do kuće. Cesta je mjestimice oštećena, pa je potreban oprez

Otvoren: vikendom

Opskrbljen: jelom i pićem

Mjesta za noćenje: 45

Upravljač: PD Ravna gora, Varaždin

Informacije:

Renata Majer Šalvari 099/81-41-090
tel. u domu 042/705-329

Kontrolna točka:

Hrvatska planinarska obilaznica
Zagorski planinarski put

BORIS LANČA

Zimski prizor snimljen s vrha Ivanščice, najviše točke ZPP-a

<http://ravnica.thinking-garment.com>

PD Ravnica iz Vukovara ima sadržajnu web stranicu koja nudi mnogo korisnih podataka o planinarstvu u kraju koji je prilično udaljen od planina. Jezgrovitim tekstovima i praktičnim podacima predstavljene su hvalevrijedne aktivnosti vukovarskih planinara, među kojima se ističu nedavna izložba planinarske literature te zimski uspon na Dinaru. Na webu »Ravnice« dostupan je i istječak iz serijala »Pustolovina u Hrvatskoj legendarnog snimatelja Marija Saletta.

<http://ravnica.thinking-garment.com>

IZ PLANINARSKÉ PROŠLOSTI

Prije 100 godina u zatvor zbog oštećivanja markacija

Planinarske markacije zlonamjernici oštećuju otkad one postoje. Tako u Spomenici HPD-a iz 1884. na str. XII čitamo da su ing. Milan Lenuci (zagrebačka »zelena potkova«) i tajnik HPD-a Levin Schlosser (sin prvog predsjednika Josipa Schossera) 8. kolovoza 1891. markirali uspon na Medvednicu i postavili putokazne pločice, ali ih je jedan seljak iz Gračana uklonio. HPD je seljaka tužio, ali je tužba odbijena zbog nedostatka dokaza.

Dvadesetak godina poslije, kad je predsjednik HPD-a bila ugledna ličnost tadašnjeg javnog života grof Miroslav Kulmer, tadašnja hrvatska vlada nije se mogla oglušiti zahtjevu za zaštitu markacija. U časopisu Vijenac iz 1913. (str. 190) čitamo:

Na molbu Hrv. planin. društva, što ju je 23. travnja 1913. posebno izaslanstvo društvenog središnjeg odbora podnijeli gosp. podbanu dru. Dragutinu Unkelhäuseru, izdalo je predsjedništvo kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade od 24. svibnja 1913. br. 2525 ovu naredbu o zaštiti planinarskih znakova i uredba: »Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu potužilo se je, da pučanstvo u

nekim predjelima kraljevine Hrvatske i Slavonije bilo iz neznanja bilo iz zlobe zatire i oštećuje planinarske uredbe kao skloništa, piramide i razgledišta.

Pošto je zatiranje ili oštećivanje planinarskih znakova i uredba zabranjeno, to se svaki takav čin, u koliko nije kažnjiv po kaznenom zakonu, ima kazniti globom odnosno zatvorom određenim u §-u 11. ces. naredbe od 20. travnja 1854. (Z. vl. i 1854. I str. 220) odnosno u § 3. okružnice ces. kr. glavnog zapovjedništva u Zagrebu od 16. rujna 1873. broj 8121.

Iduće godine započeo je Prvi svjetski rat, planinarstvo je zamrlo i markacije su postale sporedna briga pa vjerojatno nitko nije bio kažnjen po toj vladinoj naredbi.

prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

1. 1. 1996. u Šibeniku osnovan HPK »Sveti Mihovil«

6. 1. 1926. u Šibeniku osnovana HPD-ova podružnica »Kamenar«

8. 1. 1954. u Zagrebu osnovano PD »Rade Končar«, danas poznato pod imenom HPD »Kapela«

9. 1. 1975. planinari u Zadru otvorili su Društveni dom PD-a »Paklenica«

10. 1. 1951. osnovan alpinistički odsjek u HPD-a »Bilo« u Koprivnici

12. 1. 1936. održana osnivačka skupština HPD-ove podružnice »Spivnik« u Blatu na Korčuli

20. 1. 1950. održana osnivačka skupština PD-a »Željezničar« u Zagrebu

24. 1. 1951. u poduzeću Zanap registrirano planinarsko društvo pod imenom Grič, koje je nastavilo tradiciju predratnog »Runolista«

27. 1. 1975. izgorjelo pl. sklonište »Miroslav Hirtz« na Bijelim stijenama

60. obljetnica časopisa Speleolog

(1. listopada 1953. – 1. listopada 2013.)

U prostorijama HPD-a »Željezničar« u Zagrebu održana je u utorak 1. listopada 2013. svečana proslava 60. obljetnice izlazenja časopisa »Speleolog«. Časopis izdaje Speleološki odsjek HPD-a »Željezničar«, a od broja za 1988./89. suizdavač je Speleološki klub »Željezničar«.

Proslavu je vodio dr. Ruđer Novak, zamjenik pročelnika Željezničarova SO-a. Nakon pozdravnoga govora voditelja i minute šutnje u znak sjećanja na preminule članove, urednik časopisa Vlado Božić iznio je prikaz časopisa u proteklih 60 godina, a Eva Fućak, knjižničarka SO-a, kratak pregled stanja speleološke knjižnice koju čine publikacije dobivene razmjenom za časopis »Speleolog«. Na kraju je Novak uručio zahvalnice najzaslužnijima za dugogodišnje izlazenje časopisa.

Evo i kratkog prikaza 60-godišnjeg izlazenja časopisa.

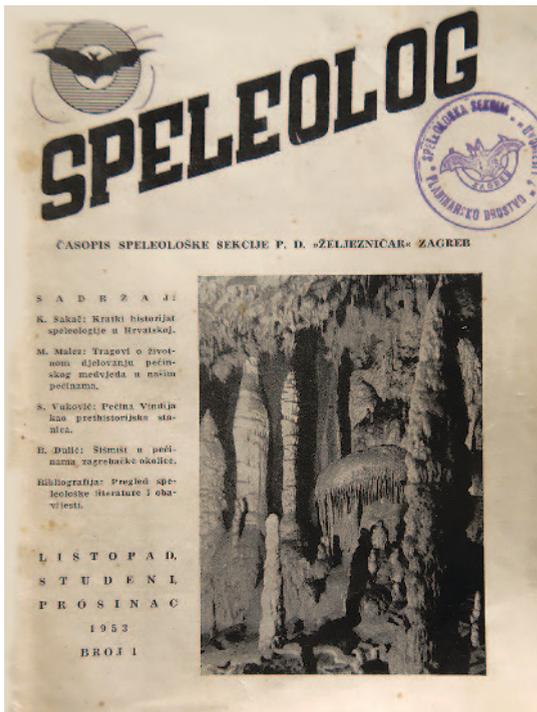
Poznato je da je prva speleološka sekcija (SS) u Hrvatskoj osnovana 1949. u PD-u »Zagreb« i da je početkom 1950. dio članova te sekcije prešao u PD »Željezničar« i u njemu 4. svibnja 1950. osnovao Speleološku sekciju. Među njima su bili Slavko Marjanac, Irina Kurtin (poslije Marjanac) i Marinko Gjivoje. Njima su se, uz ostale, 1951. pridružili Mirko Malez i Srećko Božičević. Oni su bili jezgra koja je među prvima shvatila da rezultate svojega speleološkog rada treba objavljivati kako bi od njega mogla imati koristi cijela društvena zajednica. Tiskanje su potaknuli Marjanac i Malez. Iskustva u uređivanju časopisa imao je samo Gjivoje, koji je tada već bio urednik esperantskog časopisa »La Suda Stelo«, dok su ostali članovi imali tek veliku želju da nešto stvore. Trebalo je početi ni od čega. Ipak, kako je bilo volje, bilo je i rezultata. Prikupljeni su rukopisi koje je pisacim strojem prepisala Irina Marjanac. Stroj

je posudio Rudolf Tomašević, koji je donirao papir i dio novca za tiskanje. Za naslovnicu je odabran motiv iz Gornje Cerovačke špilje koji je snimio Malez. Prvi je broj izašao iz tiska 1. listopada 1953. Glavni urednik bio je Marjanac, a tehnički urednik Gjivoje. Časopis je tiskan na 32 stranice veličine 14 × 20 cm, s osam članaka. Novi časopis bio je prava senzacija na Prvom jugoslavenskom speleološkom kongresu održanom nekoliko mjeseci poslije, od 21. do 24. siječnja 1954. u Ljubljani. I ne bez razloga – bio je to prvi speleološki časopis tiskan u Hrvatskoj, u bivšoj Jugoslaviji i jugoistočnom dijelu Europe.

Teme o kojima se pisalo tijekom šest desetljeća bile su odraz stanja razvoja speleologije u Hrvatskoj i aktivnosti Speleološkoga odsjeka HPD-a »Željezničar«. Već u prvim brojevima pisalo se o dotadašnjim speleološkim istraživanjima u Hrvatskoj pa se čitajući te tekstove može steći predodžba o daljnjem razvoju speleologije, ne samo u Hrvatskoj već dijelom i u svijetu. Pisalo se najviše o istraživanjima pojedinih špilja i jama, ali i cijelih regija u našoj zemlji, o velikim istraživanjima i posjetima značajnijim špiljama i jamama u Hrvatskoj i susjednim zemljama: Sloveniji, BiH, Srbiji i Crnoj Gori. Opisane su speleološke ekspedicije u inozemstvo, npr. u Austriju, Albaniju, Abhaziju, Francusku, Italiju, Kinu, Laos, Maroko, Meksiko, Poljsku, Španjolsku, Tursku i Ukrajinu. Velika je pozornost posvećena našim dubokim jamama, a to su: jamski sustav Lukina jama – Trojama (–1441 m), Slovačka jama (–1320 m) i jamski sustav Velebita – Dva javora (–1026 m), kao i najduljim špiljama: špiljsko-jamskom sustavu Kita Gačešina – Draženova puhaljka, danas dužem od 26 km, špiljskom sustavu Đula – Medvedica, dužem od 16 km, špiljskom sustavu Panjkov ponor – Varičakova špilja, dužem od

6 urednika u 60 godina "Speleologa": Slavko Marjanac, Srećko Božičević, Dubravka Holjevac-Lepan, Branko Jalžić,

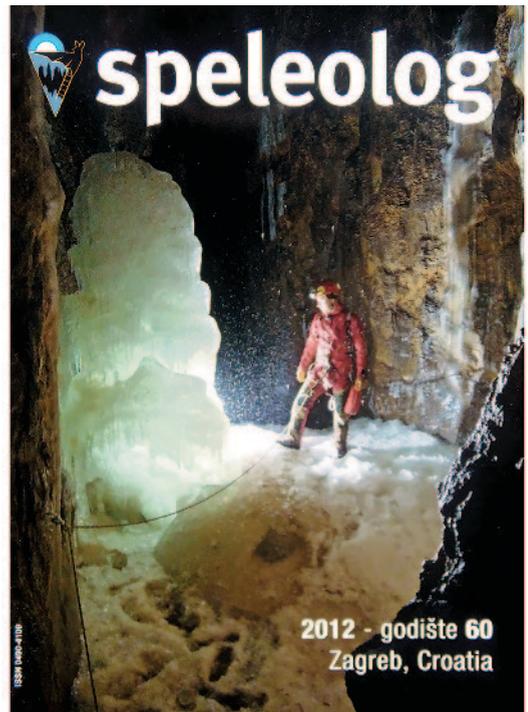
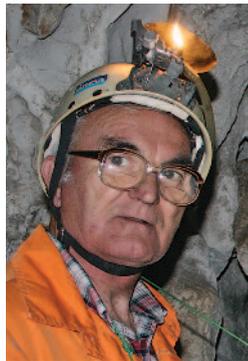
Naslovnica prvog broja

13 km, i drugima. Pisalo se o arheološkim, paleontološkim, biospeleološkim, geološkim, hidrogeološkim, meteorološkim i drugim posebnim istraživanjima u našim špiljama i jamama. Dokumentiranje speleoloških istraživanja tekstom, crtežom i fotografijom te arhiviranje podataka ima u časopisu značajno mjesto. Mnogo je i prikaza speleoronilačkih akcija u našim špiljama, jamama i izvorima rijeka. Mnogo se pisalo o razvoju speleološke opreme, napose o staroj tehnici istraživanja uz pomoć speleoloških ljestava i vitla te novijoj DED tehnici sa statičnim užetom.

Školovanju je u časopisu posvećeno mnogo prostora. Objavljivani su izvještaji o održanim školama,

Mladen Kuhta i Vlado Božić

Naslovnica zadnjeg broja

tečajevima i seminarima kao i stjecanju speleoloških naziva »speleolog« i »instruktor«. Pisalo se i o spašavanju unesrećenih iz špilja i jama, kao i o samospašavanju. Zabilježeno je i sudjelovanje na raznim speleološkim skupovima, pisalo se o mnogim turističkim špiljama u nas i inozemstvu te o zaštiti špilja i jama. Prikazi speleološke literature iz zemlje i svijeta stalne su rubrike, a tu su i životopisi osoba zaslužnih za razvoj speleologije u Hrvatskoj.

Cjelina svega što je objavljeno velik je doprinos razvoju speleologije u Hrvatskoj jer su zabilježena gotovo sva važna speleološka zbivanja ne samo u posljednjih 60 godina već i prije toga.

Tijekom šezdeset godina tiskana su 42 broja. U njima su objavljena 1593 teksta koje je napisalo 236 autora, te 457 nacrti špilja i jama i još 10 velikih nacrtu u pravitku. Izgled naslovnice mijenjan je osam puta. Prvi broj s naslovnicom u boji izašao je 1976.

Časopis je uređivalo šest glavnih urednika. Bili su to Slavko Marjanac (1953. – 1957.), Srećko Božičević (1959. – 1976.), Dubravka Holjevac-Lepan (1977. – 1980.), Branko Jalžić (1984. – 1987.) i Mladen Kuhta (1989. – 2006.), a od 2006. časopis uređuje Vlado Božić. U pripremi časopisa najdulje sudjeluje Željko Poljak. On je suradnik časopisa od 1959. do danas, pune 54 godine, i to najprije kao tehnički urednik, a poslije kao lektor.

Redovitost izdavanja bila je odraz materijalnih mogućnosti Odsjeka. Bilo je većih i manjih zastoja u

Pano s naslovnicama časopisa »Speleolog« i fotografijama urednika

izlaženju, a najveći je trajao čak pet godina. Tada je radi nadoknađivanja zaostatka u jednoj godini tiskano više brojeva, npr. 1975. tiskan je trobroj. Od 2005. časopis izlazi kao godišnjak, sa sadržajem i izvještajima za prethodnu godinu.

Već pedesetih godina započela je razmjena časopisa za razne publikacije koje izdaju druga društva iz zemlje i svijeta. Tijekom godina »Speleolog« se slao na adrese speleoloških društava i pojedinaca u više od 50 zemalja. Zahvaljujući tome, danas se u speleološkoj knjižnici »Željezničara« nalazi literatura na tridesetak jezika iz 42 države. Riječ je o ukupno 334 naslova časopisa s više od 6000 primjeraka te 250 knjiga i više od 400 drugih publikacija.

Vlado Božić

Skup speleologa Hrvatske »Momjan 2013.«

U Momjenu kod Buja u Istri održan je od 22. do 24. studenoga 2013. tradicionalni Skup speleologa Hrvatske. Skup je ponovno okupio speleologe i istraživače krša iz Hrvatske i susjednih zemalja. Skupovi speleologa održavaju se svake godine, od Skupa speleologa Hrvatske u Ozlju 2000., odnosno Dana speleologa Hrvatske na Vodicama 1999.

Organizator skupa bilo je Speleološko društvo Buje, a pokrovitelji Hrvatski speleološki savez, Komisija za

speleologiju HPS-a, Istarski speleološki savez, Zagrebački speleološki savez, Grad Buje, Turistička zajednica Grada Buja, Mjesni odbor Momjan i OŠ Mate Balote u Bujama. Na skupu je sudjelovalo 214 speleologa iz 31 hrvatske speleološke udruge te 9 udruga iz susjednih zemalja. Održano je dvadeset predavanja, prikazano na desetke postera, a postavljene su i tri izložbe. Izložene su fotografije pristigle na fotonatječaj, fotografije speleoloških objekata na Bujštini (izložba je nazvana »Obscura«), a zanimanje je izazvala i izložba »Zagrebačka speleologija – jučer, danas, sutra« organizirana u povodu 127 godina speleološke djelatnosti u gradu Zagrebu, 80 godina istraživanja špilje Veternice na Medvednici i 20 godina istraživanja dubokih jama u Republici Hrvatskoj. Rad Komisije za speleologiju HPS-a predstavljen je info pultom te tiskanim materijalom. Popis predavača, autora postera i autora izloženih fotografija objavljen je na webu HPS-a.

Damir Basara

Ledenjački seminar na ledenjaku Pasterze podno Grossglocknera

U suradnji Komisije za alpinizam i Komisije za vodiče HPS-a od 18. do 20. listopada 2013. na ledenjaku Pasterze podno Grossglocknera održan je ledenjački seminar. Cilj seminara bio je uskladiti znanja i tehnike kretanja po ledenjaku, osiguravanja, izrade sidrišta i podizanja palog partnera iz ledenjačke pukotine.

Na tečaju je sudjelovalo 18 ljudi: Alan Račić i Nikola Šoić kao voditelji, Lober Đaković kao domarka u zimskoj sobi Oberwalderhütte te 15 polaznika – sve redom iskusnih vodiča i alpinista. To su Slavica Šindija, Željko Bockovac, Nikola Jelinić, Nikolina Artić, Marko Polić, Darko Mršnik, Goran Kovčić, Nino Salih, Marino Bačac, Marijan Janko, Branko Rađenović, Lahorka Nikolovski, Vanja Starčević, Elvir Sulić i Mladen Nikšić.

Seminar je započeo u petak 18. listopada u večernjim satima okupljanjem kod kuće na listopad nadomak Vršiča. Tamo je predstavljen sadržaj seminara te se govorilo o ledenjačkom navezivanju i opremi koja će se koristiti.

U subotu u 6 sati krenulo se prema Austriji. S parkirišta iznad ledenjaka Pasterze išlo se prema planinarskoj kući Oberwalderhütte. Nažalost, tuneli su bili u obnovi pa je skupina morala koristiti put koji vodi dolje do lede-

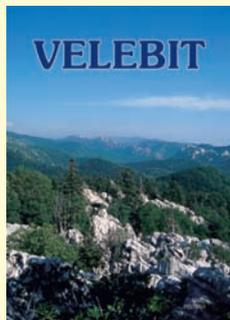

njaka i natrag, što je oduzelo dva i pol sata više od planiranoga. Po dolasku na određite započela je planirana vježba, a do noći su praktično obrađene tri teme: navezivanje, sidrišta u snijegu i samozaustavljanje cepinom.

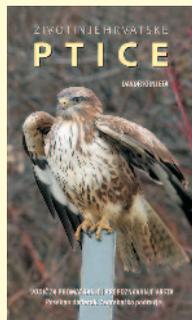
Sutradan, u nedjelju, skupina se zaputila do obližnje ledenjačke pukotine u gornjem dijelu ledenjaka. Tamo su formirane četiri skupine koje su vježbale izradu sidrišta u ledu te izvlačenje iz ledenjačkih pukotina. Po završetku vježbi, u domu je održana kratka i učinkovita analiza. Izloženo je sve odrađeno i utvrđeni su zaključci o tome što je od viđenoga najbrže i najučinkovitije te koje su smjernice za daljnji rad.

Nikola Šoić

PREKO 60% POPUSTA !!!

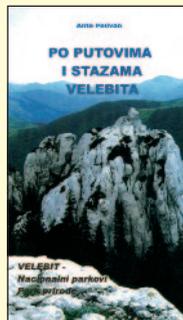
VELEBIT
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

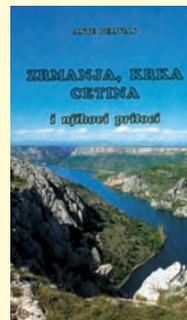
PTICE
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografijau boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPIJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: **Vlado Božić**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič s kartama
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je 290,00 kn

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno. (poštarina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

Umjetna stijena u Ivancu

U rujnu 2012. HPD »Ivančica« iz Ivanca u sportskoj dvorani Osnovne škole Ivanec otvorilo je umjetnu stijenu. Stijena je visoka 9,25 m, površina joj je oko 50 m², a na njoj ima desetak smjerova težine od 4c do 7a. Sportsko penjanje je sportska disciplina u kojoj penjač za napredovanje u stijeni koristi snagu i izdržljivost vlastitog tijela, poznavanje tehnike penjanja, ali i svoje mentalne sposobnosti. Tehnička sredstva kojima se pritom koriste penjači služe isključivo za osiguranje od ozljeda i padova, a ne za napredovanje.

Vježbe na stijeni u Ivancu dvaput tjedno vode planinarski vodiči HPS-a (D kategorija) sa završenim alpinističkim tečajem. Za učenike OŠ »Ivanec« pohađanje penjačkog tečaja je besplatno.

Izgradnja stijene bila je velik financijski izazov, no dobrotvorni rad i veliko zalaganje članova HPD-a »Ivančica«, što je odlika planinarstva, pomoglo je da se stijena završi i preda na korištenje u razmjerno kratkom roku. Jedan od početnih problema bio je i nedostatak opreme, pa su bolje opremljeni članovi društva u početku posuđivali svoju opremu da bi se moglo raditi s djecom cijele školske godine. Ove je godine društvo o svom trošku nabavilo kompletnu opremu.

Nakon nešto više od godine dana sve više i više planinara i rekreativaca prepoznaje ovaj novi vid rekreacije tijekom zimskih mjeseci, pa i cijele godine. U Ivanec radi umjetne stijene dolaze i planinari iz drugih gradova i županija.

Stijena se može koristiti po najavi ili se može dogovoriti termin i to radnim danom od 18:30 do 20:30 te vikendom od 16 do 20 sati.

Ivan Borovečki

Penjanje u Ivancu

Skupština Istarskog planinarskog saveza

Skupština Istarskoga planinarskog saveza

Dana 22. studenoga 2013. održana je u Lupoglavu skupština Istarskoga planinarskog saveza. Tom prilikom izabrana su nova radna tijela, a predsjednički mandat povjeren je dosadašnjem predsjedniku Vladimiru Rojniću iz Pule. Novi je dopredsjednik Kristian Ružić iz labinskoga PD-a »Skitaci«, a tajnica je Gordana Plavšić iz PD-a »Glas Istre«. Novi nadzorni odbor čine Dragan Drobniak (»Elektroistra«), Damir Fabijančić (»Planik«) i Livio Faraguna (»Skitaci«), a u Sud časti izabrani su doajen istarskoga planinarstva Antun Filipčić iz »Glasa Istre«, Radovan Nežić iz »Planika« te Janko Erik iz »Pazinke«.

Ispred okupljenih 25 predstavnika iz svih šest istarskih planinarskih društava Rojnić je podnio izvještaj o radu za razdoblje od 2011. do 2013., u kojem je napomenuo kako je težište rada IPS-a na planinarskoj infrastrukturi, izradi planinarskih karata te skrbi o planinarskim kućama. Redovito se održavaju dvije akcije – Dan istarskih planinara te Pohod po Istarskom planinarskom putu. Cjelokupnu trasu IPP-a prošlo je 36 planinara, za što su dobili priznanja od IPS-a (od njegova otvorenja, IPP je prošao 101 planinar). U 2013. pružena je potpora osnivanju Stanice planinarskih vodiča Istra, u suorganizaciji s PD-om »Skitaci« organiziran je pohod po IPP-u stazom Oštri – Rabac, dok je s »Planikom« obilježen Dan Grada Buzeta uz obilazak staze »Sedam slapova« (506 registriranih sudionika). U suorganizaciji s PD-om »Kamenjak« Rijeka i uz pokroviteljstvo predsjednika države dr. Ive Josipovića, na Vojaku i Poklonu obilježena je 70. godišnjica pripojenja Istre, Rijeke i otoka matici Hrvatskoj (150 sudionika iz IPS-a; ukupno oko 300). Dovršena je izrada popisa planinarskih putova u Istri, preliminarnih planinarskih karata pojedinih društava i idejnog rješenja planinarske karte »Čičarija«, a sve je

Predstavnici istarskih planinarskih udruga na skupštini IPS-a

radi dobivanja suglasnosti poslano Komisiji za planinarske putove HPS-a. S odjelom za kartografiju HGSS-a Rijeka dogovorena je izrada planinarskog zemljovida »Čićarija«, a na Platu je održan tečaj »Terensko istraživanje i prikupljanje prostornih podataka«. Dovođeno je snimanje GPS tragova i prostornih podataka svih planinarskih putova na području Čićarije (oko 300 km), a pokrenuti su pregovori s Istarskom županijom o provedbi projekta »Poboljšanje planinarske infrastrukture u Istarskoj županiji«.

U 2014. planiraju se suorganizacija pohoda s PD-om »Skitaci« po IPP-u (Rabac – Plomin), radovi na prvoj dionici Europskoga pješačkog puta E12 Plovanija – Tar (financira je HPS, a radove će izvoditi istarski planinari markacisti), održavanje 12. dana istarskih planinara, kao jedne od akcija posvećenih 140. godišnjici hrvatskog planinarstva, te aktivnosti vezane uz obradu planinarskih putova HPS-a. Pročelnik Stanice planinarskih vodiča Saša Kardinar istaknuo je da u Istri djeluju 33 planinarska vodiča, a najavio je novosti koje će umnogome pridonijeti sređivanju stanja u vodičkoj djelatnosti. Napomenuo je kako je kadar iz SPV-a »Istra« na raspolaganju pri organiziranju planinarskih škola u svim gradovima i mjestima diljem istarskoga poluotoka.

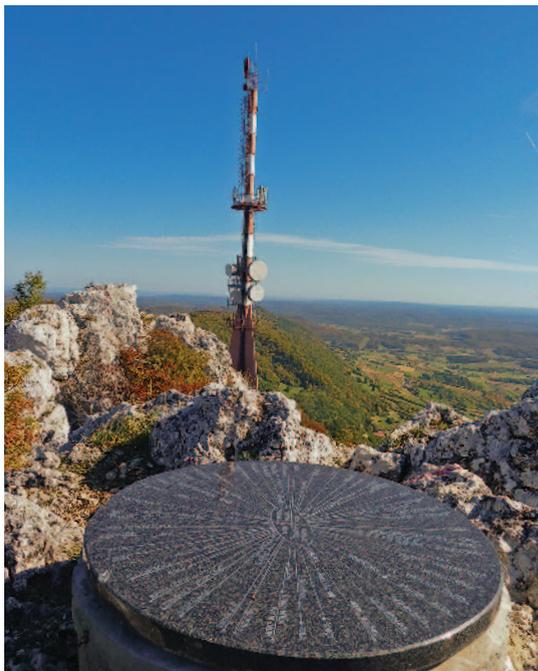
Anton Finderle

Smjerokaz na Kalniku

Na Velikom Vranilcu (643 m), najvišem vrhu Kalnika, članovi PD-a »Kalnik« postavili su krajem listopada prošle godine planinarski smjerokaz. Nalazi se dvadesetak metara zapadno od geodetskog stupa, na greben-

skom putu koji vodi prema paraglajderskom uzletištu i dalje prema Esterinom sedlu. Po svojem izgledu, veličini, broju smjerova i lokaciji jedinstven je u hrvatskim planinama, a napravljen je po uzoru na smjerokaze u Sloveniji. Pokazuje obližnje planine, vrhove, sela i gradove, ali i smjerove udaljenih atraktivnih lokacija u Hrvatskoj i svijetu. Na taj se način planinari koji dođu na Kalnik sada mogu lakše orijentirati i doznati gdje se nalazi ono što se vidi s Kalnika: Sljeme, Ivanščica, Bilogora, Papuk, Psunj, Moslavačka gora, Križevci, Koprivnica, Varaždin, Bjelovar, ali isto tako i gdje su Dinara, Biokovo, Velebit, Klek, Triglav, Split, Beč, Budimpešta, Tatre, Karpati, Mount Everest i druga zanimljiva mjesta.

Prva zamisao o izradi smjerokaza rodila se još prije desetak godina, a iznio ju je Ivica Picig. Razmišljalo se o tome da se napravi mala ploča s osnovnim smjerovima koja bi se stavila na geodetski stup na Kalniku. Međutim, odmah pošto su u PD-u »Kalnik« 2009. pojačane planinarske aktivnosti, stvorilo se plodno tlo i za takve zamisli. Krajem 2010. trudom Ane Jurković i Božidara Poljaka napravljen je nacrt i prikupljene su ponude izvođača, no zbog skupe materijala činilo se da će biti nemoguće ostvariti zamisao. Sredinom 2012. Turistička zajednica općine Kalnik predložila je da se smjerokaz kandidira za dodjelu financijskih sredstava od Ministarstva turizma. Za suradnju općine Kalnik i PD-a »Kalnik« bio je zadužen Hrvoje Miško koji je, između ostaloga, predložio izradu smjerokaza od granita. Uz financiranje sredstvima koje je dobila općina Kalnik i angažiranjem radne snage članova PD-a »Kalnik« pripremljen je teren za izradu smjerokaza. Radi prije-

Smjerokaz na vrhu Kalnika

voza teške granitne ploče Lujo Konfic konstruirao je i izradio poseban »smjerobil«. Na skupštini PD-a »Kalnik« svi članovi koji su sudjelovali u akciji primili su posebna priznanja.

Promjer smjerokaza je jedan metar, težak je 120 kg, a napravljen je od 5 cm debeloga granita i zalijepljen na betonsko postolje. Vjerujemo da će smjerokaz svim planinarima biti zanimljiva i dodatna atrakcija prilikom posjeta Kalniku te da će Veliki Vranilac posjećivati u još većem broju.

Mrvoje Miško

Završio je prvi ciklus etapnog obilaska SPP-a

U jesen prošle godine završio je prvi ciklus organiziranog obilaska Slavanskoga planinarskog puta. Projekt je osmišljen tako da nudi obilazak SPP-a na više načina. Put se, naime, organizirano obilazi: a) u pet pohoda, b) etapno u 16 izleta, c) turno u 8 dana, d) točkasto, dinamikom po želji ili e) biciklom. Put se obilazi s dnevnikom u ruci ili bez njega, svejedno.

Prvi način obilaska nazvan je »5 pohoda slavonskim planinama«. Po jedan se pohod održava svake godine kao dvodnevni izlet trećeg punog vikenda u svibnju, i to tako da se u pet godina prijeđe cijela trasa SPP-a. Organizator pohoda je Slavonski planinarski savez, a pohod se odvija u suradnji s lokalnim planinarskim društvima, uz vodstvo planinarskih vodiča i članova Komisije za planinarske putove SPS-a.

Drugi način obilaska nazvan je »Etapno po SPP-u u 16 jednodnevnih izleta«. To znači da se trasa SPP-a

obilazi u cijelosti po modelu »tamo gdje smo prošli put stali, sljedeći put nastavljamo«. Ciklus traje dvije godine. Projekt je započeo 2011., no ubrzo se i zaustavio jer nije bilo društva koje bi se prihvatilo suradnje i stalne organizacije izleta. Međutim, 2012. koordinaciju su preuzeli Vladimir Pavičić i HPD »Zanatlija«, a od 2013. organizirano su se priključili i članovi PD-a »Bršljan-Jankovac« iz Osijeka. U svakoj se godini planira osam izleta. Uvijek se polazi u 6:30 iz Osijeka i uvijek se ide preko Našica. U prvom takvom obilasku SPP-a (ciklus 2012./13.) značku SPP-a zaslužio je osam planinara (šest iz »Zanatlije« te po jedan iz »Krnđije« i »Tikvice«), a dvojici planinara nedostaje po jedan izlet pa se može očekivati da će i oni ubrzo završiti obilazak. Ukupno je na svim izletima bilo 235 planinara, a ostvarena su 842 čovjek-vikenda. U projekt se uključilo više od polovice društava članica Slavanskoga planinarskog saveza.

Domaćini na posljednjoj etapi 27. listopada 2013., od Međe preko Crnog vrha i Vranoga kamena do Petrova vrha (kao i na prethodnoj, od Novog Zvečeva preko Ljutoča do Međe) bili su članovi PD-a »Petrov vrh« iz Daruvara. Malu ceremoniju čestitanja osmercu koji je uspješno završio obilazak cijeloga SPP-a upriličio je predsjednik SPS-a Otmar Tosenberger, koji je također s nama prehodao tu etapu, kao i mnoge prethodne.

Detaljnu statistiku o svim izletima vodio je Vladimir Pavičić, a snimak GPS traga napravio je Damir Ižaković, obojica članovi HPD-a »Zanatlija« Osijek. Za PD »Bršljan-Jankovac« te poslove vrlo uspješno vodi Miroslav Bahmajer. Nakon obrade podataka oni će biti objavljeni na webu SPS-a i HPS-a.

S ponosom možemo istaknuti da je projekt organiziranog obilaska SPP-a uspješno zaživio i uspio u namjeri da osnaži promidžbu SPP-a. Ujedno je poboljšana kvaliteta održavanja i sigurnosti obilaska SPP-a (postavljene su nove kutije i pečati na svih 35 KT te obilaznice). Rezultat je to suradnje udruga članica

Na jednom od izleta po trasi SPP-a (Jankovac)

Predsjednik Slavonskog planinarskog saveza Otmar Tosenberger s osam prvih planinara koji su u organiziranim etapnim obilascima završili obilacak cijeloga SPP-a

SPS-a, povjerenika, markacista i vodiča iz Stanice planinarskih vodiča Slavonija. U logistiku održavanja SPP-a uključivale su se i stanice HGSS-a iz slavonskog područja. Sinergijom planinara i udruga te dobrom međusobnom suradnjom SPP će svakako dobiti još ponešto na traženoj kvaliteti, kojoj svi težimo, pa je taj element suradnje osobito važan. Na sreću, u prvom ciklusu obilaska nije bilo ozljeda, nepredviđenih situacija ni lutanja planinom. Zato s veseljem očekujemo novi ciklus 2014./15., koji započinje posljednje nedjelje u veljači ove godine. Program po mjesecima možete pronaći na webovima SPS-a, HPD-a »Zanatlija« i PD-a »Bršljan-Jankovac« iz Osijeka. Berislav Tkalac

Rad s mladima u HPD-u »Dugi vrh« Varaždin (1998. – 2013.)

PD »Dugi vrh« u Varaždinu djeluje od 1975. godine. Društvo je poznato po planinarskim kućama »Ledinec« i »Vagon«, a posebno mjesto u njegovom radu ima planinarska skupina mladih. Godine 2008. kod planinarske kuće »Ledinec«, uz sudjelovanje 150 planinara, obilježena je 10. godišnjica rada sa školskom djecom, a slično je tome prošle, 2013. godine, izletom na Slugovine proslavljeno 15 godina kontinuiranog školovanja mladih varaždinskih planinara. Na jubilarnom izletu bilo je 153 planinara, djece, roditelja i učitelja.

Društvo je osnovao pokojni Vladimir Majnarić, koji je ujedno bio i inicijator postavljanja teretnog vagona na Grabrovici 1981. Upravo na tada već prepoznatljiv »Vagon« organizirano je 1999. jedno od planinarskih putovanja planinarske sekcije »Suri orao« VI. osnovne škole Varaždin. Tom je prilikom više od stotinu mladih planinara, mahom učenika nižih razreda, posjetilo »Vagon«. Nerijetko je i na drugim izletima bilo

po stotinu i više sudionika. Evo nekoliko takvih izleta: Pokojec 2001. (132), Lokvarka i Vražji prolaz 2002. (100), Grebengrad 2001. (100), Kalnik 2002. (150), Kalnik 2006. (102), Ravna gora 2008. (105), Grabrovec 2008. (150), Učka 2011. (102), Kalnik 2011. (100), Ravna gora 2011. (100), Lužec 2012. (105) i Slugovine 2013. (153). Već spomenuta Planinarska sekcija »Suri orao« ostvarila je više od stotinu planinarskih putovanja. Voditeljice te planinarske sekcije jesu učiteljice Petra Kanešić, Ružica Martinec, Karmen Holenda i Mihaela Vrbnjak Grđan.

Rad s mladima organiziran je pod nazivom »planinarska škola«. Među prvim izletima bio je onaj na Grebengrad (4 uspona), jedan od najstarijih srednjovjekovnih gradova na Ivanščici. Išlo se i do »Lujčekove hiže« (5) kroz kanjon potoka Seljanca, te na Melengrad (5) nad kanjonom Milnice. Obilazile su se i stare utvrde Oštrcgrad (2) i Belecgrad (2).

Mladi planinari često su svoje dojmove bilježili lirskim stilom. Evo kako je potok Šumi na Ivanščici doživjela Sara Pintarić, učenica trećeg razreda VI. osnovne škole: »Potok Šumi proteže se šumom, velikom i zelenom. Do njega dolaze plahe srne da se napiju bistrice vode. On širi jak, svjež miris. Njegovi su slapovi veliki i razigrani. Do potoka Šumi može se doći strmim planinskim putovima. Sve je oko njega kao u bajci. Pauk je ispleo svoju mrežu koja je nježan i mekan pokrivač potoku i drveću pokraj njega. Miris svježeg i vlažnog zraka nakon kiše što ga udišu šumske životinje, opojan je i maštovit. Potok Šumi ima tajnu želju: da ga posjete oni koji to nisu učinili do sada i da otkriju njegovu čaroliju« (travanj 2001.).

Mladi na Premužičevoj stazi

Mladi varaždinski planinari pod Klekom 2006. godine

Više puta išlo se na Kalnik i njegov vrh Vranilac (5), pri čemu se koristilo i penjačkom užadi. Obišli smo poučnu stazu i organizirali »kalničke igre« (2001.). Prošli smo kanjonom gorskog potoka te posjetili »Križni kamen« nad Deklešancem.

Bednjanska dolina zanimljiva je planinarima iz nekoliko razloga. Kod sela Margečana diže se brdo Hamec (1), a na drugoj strani brdo Cukovec (1), poznato po utvrdi Gradišće i neobičnom Vražjem stulčku – u kamenu isklesanom stolcu, kao da ga je sam vrag načinio. Kod starih dvoraca u Beli, na Ivanuševom brdu, smjestio se stari srednjovjekovni grad Pusta Bela (4), a nešto dalje diže se nad rijekom Bednjom strmo Čevo (5).

I na Medvednici smo bili pet puta. Upoznali smo poučne staze u Šestinama i na Bliznecu, posjetili izvor Kraljičin zdenac, stari grad Medvedgrad, planinarske domove Risnjak, Grafičar, Hunjka, 500 Horvatovih stuba (4), Puntijarku, Runolist, Glavicu i Kamene svate, špilju Veternicu, itd. U Samoborskom gorju (5) posjetili smo dom pod Okićem, vrh Plješivicu, dom pod Oštrecem i vrh Oštrc, Veliki dol, Japetić i planinarski dom na Žitnici te planinarski dom »Šoićeva kuća«. U Žumberku smo bili u bioparku »Divlje vode«, Eko-selu te posjetili planinarsku kuću »Scout« u Koretićima. Izlet u dolinu Slapnice (1) pamtimo po posjetima Vranjačkom slapu i slapu Brisalu, ali i po ledenim ukrasima i kukurjčicama koji su virili iz snijega.

Posebno mjesto u sjećanju sviju ima uspon na vrh Dinare (1). Išlo se iz Glavaša. Susreli smo se s vjetro m s Dinare, olujnim nevremenom, suncem i cvijećem. Na povratku smo posjetili Cerovačke špilje. U Gorskom kotaru upoznali smo špilju Lokvarku (4), Skradski vrh (3), Vražji prolaz (3), kanjon Kamačnika (1) te vrhove Risnjaka (2) i Snježnika (2). Učenik 7. razreda Filip Topić ovako je opisao špilju Lokvarku: »Sama špilja stara je 250.000 godina, a prolazeći kroz nju spuštamo

se 150 metara u dubinu. Špilja je bogata stalagmitima i stalaktitima neobičnih oblika, a na nekoliko mjesta gdje su stalaktite uništili posjetitelji, počelo se stvarati vapneno mlijeko, kao da špilja želi sakriti tu ljudsku sramotu...« (ožujak 2002.)

Pri posjetima Velebitu (3) mladi varaždinski planinari popeli su se na Vučjak, Balinovac, Gromovaču, Veliki Zavižan i Crikvenu, upoznali NP »Paklenica«, bili u špilji Manitoj peći te u planinarskom domu »Paklenica«. Išlo se još i južnije: na Kozjaku (1) smo bili u planinarskom domu »Putalj«, popeli se do kapele svetog Luke, otišli do planinarske kuće »Pod Koludrom« te posjetili botanički vrt u Kaštel Lukšiću, a popeli smo se i do planinarskog doma »Promina« (1). Posebno pamtimo i uspon na vrh Učke (2).

Planinarilo se i po otočnim planinama. Bili smo u špilji Biserujki (1) na otoku Krku (2) i na najvišem vrhu Obzovi (2). Na otoku Lošinju svladali smo Osorščicu (2) i popeli se na njezin najviši vrh Televrin, a na otoku Cresu stigli smo kroz mirisnu kadulju do vrha Sisa (1). Na otoku Pagu bili smo na vrhu Svetom Vidu (1), pazeći na poskoke.

Ipak, posebno mjesto među našim aktivnostima ima upoznavanje zavičaja. Pri šetnji do lokaliteta na Piščaje upoznali smo mnoštvo izvora »de voda pišči«. Posjetili smo uređeni izvor Gajec te lijepo uređenom stazom došli do »šumskih vila« u bijelim lepršavim haljinama te do Masnoga kamena (de se je vol poskliznuo kad je pil vodu) i ostatka kamenog oltara nekadašnje crkve. Kamen zrači energiju koja još nije dokučena. Posebno dobro upoznali smo Ravnu goru (6). Naši ciljevi na toj gori dosad su bili kapela Sveti Vuk (4) na Vukovoju, špilja Vindija (3), Velika Sotinska (izvor Barilček), Mačkova špilja (1), a za nama je i izlet iz Gornje Višnjice preko Filićevog doma u Trakošćan. Pamtimo ledom okovan Predragov put i šum potoka pod Lapornjakom te uspon po Babici... I još mnoštvo izleta na bezimene vrhove i planinarenje nemarkiranim stazama.

Na dosadašnja 142 planinarska putovanja varaždinskih mladih planinara bilo je 7577 sudionika.

Zlatko Pap

Skupština PD-a »Kalnik« Križevci

U planinarskom domu »Kalnik« održana je u subotu 23. studenoga 2013. skupština PD-a »Kalnik« Križevci. Prisustvovalo je šezdesetak od ukupno 167 članova koji su platili članarinu za 2013. godinu. Izvješća o radu društva u dvije godine od posljednje izborne skupštine iznosili su redom predsjednik društva, nadzorni odbor te voditelji sekcija (izletničke, gospodarske, markacijske, kulturno-zabavne, seniorske, alpinističke i povijesne).

Društvo je u posljednje dvije godine nastavilo se praksom organiziranja većih izleta autobusom, kao i manjih izleta automobilima. U društvu djeluje 11

školovanih planinarskih vodiča. Naši vodiči uključili su se i u rad SPV-a Varaždin, gdje imamo predstavnike u upravnom odboru i sudu časti. Markacijska sekcija uredno održava planinarske staze na Kalniku te je uređena šetnica u Vratnu kod lovačke kuće. Društvo je organiziralo dva planinarska maskenbala. Premda alpinistička sekcija ne zadovoljava uvjete Komisije za alpinizam HPS-a, u njoj su okupljeni članovi koji imaju ambicije za alpinizam i planinarenje u visokogorju, pa smo i u tome postigli dobre rezultate. Članovi »Kalnika« popeli su se na Mont Blanc te izveli nekoliko uspona u slovenskim, talijanskim i švicarskim Alpama. Član Mario Ferenčak popeo se na 4478 metara visok vrh Matterhorna. Povijesna sekcija radi na prikupljanju arhivske građe radi pisanja povijesti društva. U 2014. navršava se 90 godina planinarstva u Križevcima te 80. obljetnica postavljanja kamena temeljca za planinarski dom na Kalniku. Društvo ima internetsku stranicu www.pdkalnik.hr koja se redovito održava i ažurira. Članstvo je aktivno i na planinarskim forumima te na portalu »Križevci info«. Na taj način nastojimo popularizirati planinarstvo, naročito među mladima. Društvo organizira i planinarska predavanja, a u njemu postoji i planinarska knjižnica te oružarstvo u kojima se mogu posuditi knjige, planinarske karte i oprema. Među većim akcijama treba istaknuti uspješno organiziran planinarski pohod »Put kleti potkalničkoga kraja«

Nakon pročitanih izvješća, dane su razrješnice dosadašnjem vodstvu društva te je izabrano novo na čelu s predsjednikom Zdravkom Petrinecom te zamjenicima predsjednika Lujom Konficom i Šteficom Wolf. Tom prilikom uručena su i priznanja članovima koji su se istaknuli u društvenom radu u posljednje dvije godine. Pisana priznanja za poseban doprinos radu društva dobili su svi koji su sudjelovali u akciji izrade i postavljanja smjerokaza na vrhu Kalnika, planinari koji su izveli najzaapaženije uspone te vodiči. Posebno treba istaknuti Stje-

pana Jembreka i Luju Konfica, čija su se imena spominjala u gotovo svim izvještajima jer svojim dugogodišnjim i nesebičnim radom kontinuirano rade na dobrobit PD-a »Kalnik«, a ovom prilikom dobili su prigodne darove.

Poslije održane skupštine članovi društva počastili su se planinarskim ručkom, a nakon ručka Nada Prekomerec održala je predavanje o trekingu u podnožju Mont Everesta.

Hrvoje Miško

Kutak planinarske literature u Vukovaru

Obilježavajući Međunarodni dan planina 11. prosinca 2013, Planinarsko društvo »Ravnica« iz Vukovara organiziralo je u tjednu od 9. do 14. prosinca u suradnji s Gradskom knjižnicom Vukovar »Kutak planinarske literature«. Društvo je izloženim izborom planinarske pisane građe željelo promovirati planinarstvo i literaturu s tematikom planinarenja i planina te ju učiniti dostupnijom korisnicima knjižnice. Rad na postavljanju Kutka otkrio je pregršt priručnika, putopisa, časopisa, romana i dječjih knjiga ovog profila, koje su na raspolaganju građanima. Popis dostupne literature uskoro će se naći na internetskoj stranici PD-a »Ravnica«.

Krešimir Kerek

Prohujalih šezedest

U srijedu 8. siječnja 2014. godine HPD »Kapela« navršava 60 godina svoga postojanja. Puno je toga proživljeno u tih šezdeset godina pa se čini kao da su prohujale. Koliko je samo druženja bilo? Koliko li je samo izleta bilo? Koliko li je samo bilo radnih akcija i drugih dragovoljnih aktivnosti? Ništa nas nije moglo zaustaviti. Ni rat, ni nova nam država, ni socijalizam, ni kapitalizam, ni promjena imena, ni potrage za stalnom adresom. Baš ništa! Stoga ćemo se rado prisjetiti tih prohujalih šezdeset. Bit će to u petak, 24. siječnja 2014. na Kapelinom skupu u Centru za kulturu i obrazovanje Susedgrad, Argentinska 5, Gajnice, Zagreb. Svečana sjednica počinje u 19 sati. Zatim će biti moguće razgledati izložbu o povijesti HPD »Kapela« čiji su temeljni zapisi dani u tri Kapeline povjesnice. Vjerujemo kako će i ostali eksponati progovoriti sjetom i smiješkom, čuđenjem i radošću, iznenađenjem i smirajem. Sve to su razlozi za izmijeniti pokoju riječ u ugodnom društvu. Pridružite nam se.

Hrvoje Zrnčić

Priznanja HPS-a u 2013. godini

Brončani znak HPS-a

1. Dijana Šamec-Jurmanović HPD »Jastrebarsko« Jastrebarsko
2. Željko Mrakužić HPD »Jastrebarsko« Jastrebarsko
3. Zvonimir Plantaš HPD »Jastrebarsko« Jastrebarsko
4. Stjepan Volarić HPD »Jastrebarsko« Jastrebarsko
5. Ivan Burić HPD »Bilo« Koprivnica
6. Antonija Genc HPD »Bilo« Koprivnica
7. Marijan Harambašić HPD »Bilo« Koprivnica
8. Josip Kanižaj HPD »Bilo« Koprivnica
9. Neven Magdić HPD »Bilo« Koprivnica
10. Boris Majerus HPD »Bilo« Koprivnica
11. Ivica Pek HPD »Bilo« Koprivnica
12. Slobodanka Škundrić HPD »Bilo« Koprivnica
13. Danijel Mustafić PD »Dirov brijeg Virovitica
14. Zlatko Becić PD »Dirov brijeg Virovitica
15. Igor Nađ PD »Dirov brijeg Virovitica
16. Dražen Mlinarić HPD »Klikun« Pleternica
17. Željko Brčić HPD »Strmac« Nova Gradiška
18. Darko Prusina HPD »Zanatlija« Osijek
19. Vladimir Pavičić HPD »Zanatlija« Osijek
20. Slavko Pokorny PD »Petrov vrh« Daruvar
21. Josip Zubak PD »Dilj gora« Slavonski Brod
22. Drago Hartl HPD »Stanko Kempny« Zagreb
23. Neanad Sitar HPD »Stanko Kempny« Zagreb
24. Đuro Bello HPD »Stanko Kempny« Zagreb
25. Mirko Vojnović HPD »Stanko Kempny« Zagreb
26. Viktorija Babić PD »Zagorske steze« Zabok
27. Franjo Bivol PD »Zagorske steze« Zabok
28. Stjepan Črnjević PD »Zagorske steze« Zabok
29. Ivica Franić PD »Zagorske steze« Zabok
30. Ivan Halapir PD »Zagorske steze« Zabok
31. Marijan Hrastinski PD »Zagorske steze« Zabok
32. Mario Presečki PD »Zagorske steze« Zabok
33. Katarina Kraljić PD »Zagorske steze« Zabok
34. Branka Sadić PD »Zagorske steze« Zabok
35. Giuliano Sandroni PD »Zagorske steze« Zabok
36. Nada Hrastinski PD »Zagorske steze« Zabok
37. Dinka Tomašković-Presečki PD »Zagorske steze« Zabok
38. Biljana Sever HPD »Dugi vrh« Varaždin
39. Petra Kanešić HPD »Dugi vrh« Varaždin
40. Jasna Draganjac PD »Dubovac« Karlovac
41. Ratomir Draganjac PD »Dubovac« Karlovac
42. Dominik Martinko HPD »Kunagora« Pregrada
43. Josip Batišta HPD »Kunagora« Pregrada
44. Slavko Dimač HPD »Kunagora« Pregrada
45. Anica Bobović HPD »Kunagora« Pregrada
46. Stjepan Lovskovar HPD »Kunagora« Pregrada
47. Robert Cvetković HPD »Japetić« Samobor
48. Ivanka Jakopec HPD »Japetić« Samobor
49. Tomislav Jakopec HPD »Japetić« Samobor
50. Božo Nikl HPD »Japetić« Samobor
51. Antun Pavlin HPD »Japetić« Samobor
52. Vesna Pavlin HPD »Japetić« Samobor
53. Ratimir Prikratik HPD »Japetić« Samobor
54. Davor Krašić PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
55. Željko Hanžek HPD »Beleograd« Belec
56. Ivan Tagliaretti HPD »Beleograd« Belec
57. Štefica Sambolić HPD »Beleograd« Belec

58. Brica Hanžek HPD »Beleograd« Belec
59. Katica Klarić HPD »Beleograd« Belec
60. Ivan Lončar HPD »Beleograd« Belec
61. Ivica Hanžek HPD »Beleograd« Belec
62. Elza Žunić PD »Zavižan« Senj
63. Vladimir Žunić PD »Zavižan« Senj
64. Dragan Delić SAK »Ekstrem« Makarska
65. Zdenko Godec PD »Ericsson-Nikola Tesla« Zagreb
66. Zvonimir Veber PD »Ericsson-Nikola Tesla« Zagreb
67. Veljko Olujić PD »Ericsson-Nikola Tesla« Zagreb
68. Damir Lovrečak PD »Vrlovka« Kamanje
69. Branko Jakšić PD »Vrlovka« Kamanje
70. Stjepan Maršić PD »Vrlovka« Kamanje
71. Ivica Škot PD »Vrlovka« Kamanje
72. Janko Perićak PD »Vrlovka« Kamanje
73. Ksenija Pisalec PD »Vrlovka« Kamanje
74. Ljerka Ladika PD »Vrlovka« Kamanje
75. Liljana Maršić PD »Vrlovka« Kamanje
76. Mijo Maršić PD »Vrlovka« Kamanje
77. Mijana Klemenčić PD »Vrlovka« kamanje
78. HPK »Sv. Mihovil« Šibenik HPK »Sv. Mihovil« Šibenik

Srebrni znak HPS-a

1. Dražen Lovreček HPD »Jastrebarsko« Jastrebarsko
2. Miroslav Aleksa HPD »Bilo« Koprivnica
3. Milena Bošnjak HPD »Bilo« Koprivnica
4. Miroslav Kanisek HPD »Bilo« Koprivnica
5. Mladen Pandurić HPD »Bilo« Koprivnica
6. Miroslav Mesić HPD »Klikun« Pleternica
7. Marija Kocet HPD »Jelengrad« Kutina
8. Josip Kocet HPD »Jelengrad« Kutina
9. Dario Švajda HPD »HZZO« Požega
10. Slobodan Soldo HPD »Belišće« Belišće
11. Krunoslav Hornung HPD »Belišće« Belišće
12. Milan Belušić HPD »Stanko Kempny« Zagreb
13. Ivan Rogina HPD »Dugi vrh« Varaždin
14. Stjepan Horvat HPD »Dugi vrh« Varaždin
15. Đurđica Kocijan-Sever HPD »Dugi vrh« Varaždin
16. Nevanka Ilijanić PD »Dubovac« Karlovac
17. Stjepan Novačko HPD »Kunagora« Pregrada
18. PD »Željezničar« Gospić PD »Željezničar« Gospić
19. Ines Buntić HPD »Japetić« Samobor
20. Lidija Borić-Vinšer PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
21. Josip Bočkaj HPD »Beleograd« Belec
22. Miro Đurinek HPD »Beleograd« Belec
23. Svjetlana Mezak HPD »Oštrc« Zlatar
24. Vesna Ceboci HPD »Oštrc« Zlatar
25. Marijan Čorić HPD »Oštrc« Zlatar
26. Zlatko Žvigać HPD »Oštrc« Zlatar
27. Branka Rončević PD »Zavižan« Senj
28. Neda Turina PD »Zavižan« Senj
29. Vitor Sumić SAK »Ekstrem« Makarska
30. Stanko Nemec PD »Bundek« Mursko Središće
31. PD »Bundek« Mursko Središće
32. Anica Vuk PD »Karlovačka zvijezda« Karlovac
33. Vinko Vesely PD »Karlovačka zvijezda« Karlovac
34. Krunoslav Mlačak PD »Vrlovka« Kamanje

Zlatni znak HPS-a

1. Ivan Kolar HPD »Bilo« Koprivnica
2. Branka Vrabec HPD »Bilo« Koprivnica
3. Ladislav Jurinjak HPD »Jelengrad« Kutina
4. Berislav Tkalac HPD »Tikvica« Županja
5. Milivoj Turk HPD »Dugi vrh« Varaždin
6. Branka Fabek HPD »Japetić« Samobor
7. Ana Mahović-Šotarić HPD »Japetić« Samobor
8. Darko Dömötörfy HPD »Japetić« Samobor
9. Stjepan Hanžek HPD »Beograd« Belec
10. Katica Bucifal HPD »Beograd« Belec
11. Verica Havoić HPD »Beograd« Belec

12. Milena Miškulin PD »Zavižan« Senj
13. Željko Bockovac SAK »Ekstrem« Makarska

Plaketa HPS-a

1. Marija Đaković PD »Dubovac« Karlovac
2. Olga Morić PD »Dubovac« Karlovac
3. Mladen Dijačić PD »Dubovac« Karlovac
4. Ante Starčević HPD »Martinščak« Karlovac
5. Franjo Švarić HPD »Japetić« Samobor
6. Slavko Tomerlin HPD »Mala Rava« Zadar
7. Ana Lemić HPD »Prpa« Baške Oštarije
8. Vladimir Novak HPD »Japetić« Smobor

KALENDAR AKCIJA

5. 1. Novogodišnji pohod na Klek

Klek
HPD Klek, Ogulin
Franjo Petrušić, 098/827-737
Miljenko Pavešić, 098/90-08-670

5. 1. Zimski susret planinara na Beogradu

Ivanščica, pl. kuća Beograd
HPD Beograd, Belec
Stjepan Hanžek, stjepan@loborfest.com,
091/79-41-399

5. 1. Memorijal Nedjeljko Markežić

Buzet i okolica
HPD Planik, Umag - podružnica Buzet
Zlata Markežić, 095/84-92-008

5. 1. 16. novogodišnji pohod planinarskim putem VRA Bljesak

Novska, pl. put VRA Bljesak
PD Zmajevac, Novska
Davor Augustin, 098/285-004,
davor.augustin@gmail.com

6. 1. Pohod Zagorskim bregovitim putem

Zabok - Krapinske Toplice - pl. kuća Picelj - Zabok
PD Zagorske steze, Zabok
pd.zagorske.steze@kr.t-com.hr
Nikola Turk, 098/16-34-872
Branko Kraljić, 098/351-363

12. 1. Zimski uspon na Pliš

Klana
PD Pliš, Klana
pd_plis@yahoo.com
Gordan Grgurina, 098/460-471

12. 1. 12. zimski planinarski pohod Sesvete - Lipa

Medvednica, Lipa
HPD Lipa, Sesvete

19. 1. Dani HPD Malačka - Donja Kaštela

Labin - Malačka
HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari
Petar Penga, 099/73-34-866
Filip Balić, 098/311-797

19. 1. Druženje planinara riječkog prstena

otok Krk, pješačka staza Čavlena, Glavotok, Sv. Juraj
HPD Platak, Rijeka
Josip Jurasčić, 098/849-508

19. 1. Zimski pohod Vinica - Martinščak

Vinica
HPD Vinica, Duga Resa
Saša Mačešić, 091/52-09-199

19. 1. 16. Vincekov pohod

Međimurje: Toplice Sv. Martin - Mursko Središće
PD Bundeck, Mursko Središće
pdbundeck@gmail.com
Sonja Vršić, 091/54-57-377
Zlatko Bahun, 098/220-743

19. 1. 20. zimski uspon na Viševicu

Ravno, Vagabundina koliba - Viševica
PD Strilež, Crikvenica
info@pd-strilez.hr
Tanja Malovoz, 091/25-09-878

19. 1. Blagoslov pl. kuće Bukovac

Biokovo, Brela, pl. kuća Bukovac
PD Pozjata, Brela
Željko Bekavac, 098/771-819

25. 1. 27. Planinarska noć MIV- a

Varaždin, hotel Turist
HPD MIV, Varaždin
Vladimir Detoni, vladodetoni@gmail.com,
098/414-016

MILLET

— CHOSEN BY —

Philippe Bataux - Cognac, Italy P. Topftraine

BE BOLD LIVE BIG

TRILOGY GTX JACKET

Vjetrovka za zahtjevne planinare, ultra-lagana, ultra-dišuća.
Izrađena od troslojnog Active Shell Gore-tex® materijala.
Potpuno podesiva kapuljača prilagodena nošenju preko
kacige. Flex Confort™ kroj bez šavova na rukavima za
neometano gibanje. Ceramic™ pojačanja ramena.

Engineered with the
high-tech functionality of

IGLU ŠPORT

www.iglusport.hr